

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

SAVAŞ ALANLARI TURİZMİ
GELİBOLU YARIMADASI TARİHİ MİLLİ PARKI ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Barış YEŞİLDAĞ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Lütfi ATAY

Çanakkale – 2010

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Savaş Alanları Turizmi : Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Örneği**” Adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22 / 10 / 2010

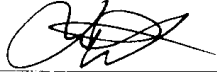
Barış YEŞİLDAĞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne
Barış Yeşildağ'a ait Savaş Alanları Turizmi : Gelibolu Yarımadası

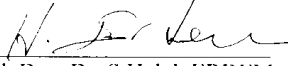
Tarihi Milli Parkı Örneği

Adlı çalışma, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı,
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

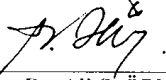

Yrd. Doç. Dr. İ. İtfti ATAY

(Danışman)

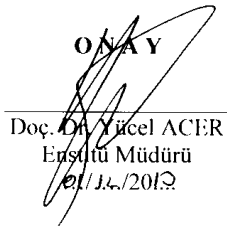
Yrd. Doç. Dr. S. Haluk ERDEM

Yrd. Doç. Dr. Ali Ş. ÖRNEK

Tez No : 387661
Tez Savunma Tarihi : 22 / 10 / 2010

ONAY

Doç. Dr. Yücel ACER
Enstitü Müdürü
22/10/2010

ÖZET

Savaş Alanları Turizmi : Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Örneği

Turizm endüstrisinde müşterilere en iyi şekilde hizmet etmek, yenilikler getirmek ve özellikle rekabet üstünlüğü sağlayabilmek için yapılması gereken en önemli işlerden birisi de tüketicilere alternatifler oluşturarak, yeni turistik ürünler sunmak ve turistik üründe çeşitlendirmeye gitmektir. Seyahat acentaları ve tur operatörleri yeni ürünler oluşturarak ve ürün çeşitliliğine giderek daha fazla kitlelere ulaşabilmektedir. Ürün çeşitlendirme ve yeni pazarlara girmede alternatif turistik ürünlerin öne çıktığı görülmektedir. Son yıllarda savaş alanlarını ziyaret hızla büyüyen turizm faaliyetlerinden biri olarak dikkat çekmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkler ve yabancılar için çok önemli bir turizm destinasyonu olan Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı savaş alanına gelen yerli ziyaretçilerin profilini ve ziyaret nedenlerini belirlemektir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ülkemizde en çok ziyaret edilen savaş alanı haline gelmiştir. Literatür incelendiğinde savaş alanlarını ziyaret eden yerli ziyaretçilere yönelik araştırmaların yetersizliği nedeni ile bu çalışma planlanmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde savaş alanları ve turizm ilişkisi üzerinde durulmuş dünyadaki savaş alanları ve bu destinasyonlara olan ziyaretler incelenmiştir. İkinci bölümde Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ve park içerisindeki savaş alanları üzerine odaklanılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na gelen yerli ziyaretçilere ilişkin bir araştırmaya yer verilmiştir.

Araştırma bölümünde öncelikle savaş alanları turizmi üzerine yapılan akademik çalışmalar irdelenmiş ve daha sonrasında hazırlanan anket formları ile alan araştırması yapılmıştır. Alan araştırmaları sonucunda ortaya çıkan veriler analiz edilerek gerekli değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaretlerinin ana sebeplerinin; Çanakkale Savaşı'nı anlamak, Çanakkale Şehitleri'ne saygı göstermek ve manevi nedenler olduğu tespit edilmiştir.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın geliştirilmesi ve yerli ziyaretçilerinin memnuniyetlerinin artırılması için yapılması gerekenler, ziyaretçi memnuniyetini artırmak için görsel ve işitsel öğelerin ön plana çıktığı enformasyon ve simülasyon merkezlerinin yapılması ve ziyaretçi memnuniyetini artırmaya yönelik hizmet kalitesinin artırılmasıdır.

ABSTRACT

Battlefield Tourism : Gallipoli Peninsula National History Park Sample

In order to present the best service to the customers, to create innovations and especially to have competition advantages, one of the obligations in tourism business is to create alternatives and to present new products and to diversify tourist products. Travel agencies and tour operators reach more customers by diversifying tourist products and to present new products. Besides Travel agencies and tour operators gain more profits by doing this. Visiting battlefields around the world has become one of the fastest growing tourism activities in recent decades. Therefore the companies working in travel business should answer this growing activity.

The aim of this survey is to determine the profile of the visitors and motives of visiting Gallipoli Peninsula National History Park. It has been the most visited battlefield in Turkey. A related literature scanning has been complete and similar studies have been examined. It has been understood that the related literature studies are inadequate. Thus, this search has been done.

This study consists of three parts. In the first part of the study It has been mentioned the relationship between tourism and battlefields, It has been searched and examined the other battlefields of the world too. In the second part of the study, it has been focused on Gallipoli Peninsula National History Park and the battlefields in it. In the third part It has been explained a search about the native tourists visiting the peninsula.

In the research part the academic works in the battlefield tourism have been studied and then the field search has been done by the questionnaire. In the end of the field search, revealed data have been analysed and evaluated. In this part the findings have been evaluated. It has been revealed that the main reasons of visiting Gallipoli Peninsula National History Park for Turkish tourists participated in the survey are to comprehend Gallipoli Campaign, to respect the fallen soldiers.

The obligations have to be done for improving Gallipoli Peninsula National History Park and satisfactions of the visitors are to construct information and simulation centers with visual effects and to increase the quality of service.

ÖNSÖZ

Son yıllarda turizm işletmeciliğinde büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bunun sonucunda yeni turistik ürünler ve bu ürünlerde farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu ürünler arasında sayılabilecek olan savaş alanları çok hızlı büyüyen turizm aktiviteleri haline gelmiştir. Savaş alanlarına düzenlenen turların son yıllarda arttığı gözlemlenmiştir. Birçok endüstri gibi turizm endüstrisi de bu gelişimin farkına varmış savaş alanlarını bir turistik ürün olarak kullanmaya başlamıştır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ülkemizde en çok ziyaret edilen savaş alanı haline gelmiştir. Çanakkale Savaşı alanlarının önemli ziyaret merkezlerine dönüştüğü gözlemlenmektedir. Turizm işletmelerinin savaş alanlarına gelen turistleri tanımaları, beklentileri doğru tespit etmeleri ve ziyaretçi memnuniyetini artırmaları çok önemlidir. Literatür incelendiğinde savaş alanlarını ziyaret eden yerli turistlere yönelik araştırmaların gerekliliğinden bu çalışma yapılmıştır.

Tezin hazırlanmasında alanındaki bilgi ve tecrübesi ile yol gösteren, anlayışı hiç bitmeyen öğretim, yönlendirme, motive etme gücü ve sabırla bana destek olan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Lütfi ATAY'a sonsuz teşekkür ediyorum. Tezin hazırlanmasında bana destek olan Eceabat Kaymakamlığı'na, tez çalışmamda beni teşvik eden, çalışma esnasında da bana her türlü desteği sağlayan ve daima yanımda olan sevgili eşime ve aileme şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

SAVAŞ ALANLARI VE TURİZM

1.1. SEYAHAT VE TURİZM KAVRAMI.....	1
1.1.1 Seyahat ve Turizm Kavramı Tanımı ve Tarihsel Gelişimi.....	1
1.2. TURİSTİK ÜRÜN.....	4
1.2.1. Turistik Ürünü Oluşturan Unsurlar.....	5
1.2.1.1. Çekicilik.....	5
1.2.1.2. Ulaşılabilirlik.....	6
1.2.1.3. Turizm İşletmeleri.....	6
1.2.2. Turistik Ürünün Özellikleri.....	7
1.3. TURİSTİK ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRMESİ.....	8
1.4. TURİSTİK ÜRÜN OLARAK SAVAŞ ALANLARI.....	9
1.4.1. Savaş Alanların Özellikleri.....	10
1.4.2. Savaş Alanlarının Ziyaret Edilme Nedenleri.....	11
1.4.3. Savaş Alanlarına İlişkin Turizm Hareketleri.....	12
1.5. SAVAŞ ALANLARI TURİZMİ.....	13
1.5.1. Savaş Alanlarının Turizme Açılması.....	15
1.5.1.1. Dünya’ da Savaş Alanlarının Turizme Açılması	15
1.5.1.2. Türkiye’de Savaş Alanlarının Turizme Açılması	16
1.5.2. Savaş Alanlarında Turizm Etkinlikleri.....	17
1.5.2.1. Anma Etkinlikleri.....	17
1.5.2.2. Özel Organizasyonlar.....	17
1.5.2.3. Sosyal Projeler.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

GELİBOLU YARIMADASI TARİHİ MİLLİ PARKI SAVAŞ ALANI

2.1. GELİBOLU YARIMADASI TARİHİ MİLLİ PARKI.....	19
2.1.1. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Konumu.....	19
2.1.2 Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Tarihi.....	21
2.2. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE TARİHİ YARIMADA.....	22
2.2.1. Çanakkale Savaşı.....	24
2.2.1.1. Deniz Harekatı.....	24

2.2.1.2. Kara Harekatı.....	25
2.2.2. Çanakkale Savaşı'nın Sonuçları.....	26
2.3. GELİBOLU YARIMADASI'NDA TURİZMİN GELİŞİMİ	27
2.3.1. Gelibolu Yarımadası'ndaki Turistik Arz	28
2.3.2. Opet Tarihe Saygı Projesi ve Gelibolu Yarımadası'na Olan Etkileri.....	37
2.3.2.1. Alçıtepe Köyü'nde Yapılan Çalışmalar.....	37
2.3.2.2. Kilitbahir Köyü'nde Yapılan Çalışmalar.....	38
2.3.2.3. Bigalı Köyü'nde Yapılan Çalışmalar.....	38
2.3.2.4. Küçük Anafarta Köyü'nde Yağılan Çalışmalar.....	39
2.3.2.5. Eceabat İlçesi'nde Yapılan Çalışmalar.....	39
2.3.2.6. Seddülbahir Köyü'nde Yapılan Çalışmalar.....	39
2.3.2.7. Büyük Anafarta Köyü'nde Yapılan Çalışmalar.....	40
2.3.3. Gelibolu Yarımadası'ndaki Turistik Talep.....	40
2.4. GELİBOLU YARIMADASI'NDAKİ ÖNEMLİ ETKİNLİKLER.....	41
2.4.1. 18 Mart Törenleri.....	42
2.4.2. 25 Nisan Anzak Törenleri.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GELİBOLU YARIMADASI TARİHİ MİLLİ PARKI ZİYARETÇİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3.1. LİTARATÜR TARAMA.....	44
3.2 ARAŞTIRMANIN AMACI, YÖNTEMİ, KAPSAMI VE SINIRLARI.....	46
3.2.1. Araştırmanın Amacı.....	46
3.2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	47
3.2.2.1. Evren ve Örneklem.....	47
3.3 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları.....	48
3.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME.....	49
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	59
KAYNAKÇA.....	62
EK.....	66

TABLolar ve HARİTALAR LİSTESİ**Sayfa No**

Tablo 1.1: Katılımcıların Ziyaret Nedeni ve Motivasyonu.....	12
Harita 2.1: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Haritası.....	20
Tablo 2.1: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Müdürlüğü Müzelerinin Son 17 yıl Ziyaretçi Sayısı.....	27
Tablo 2.2: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı İçinde Finansmanı Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca Sağlanan Eceabat Köylere Hizmet Götürme Birliğince Yapılan İhaleler...29	
Tablo 2.3: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı İçinde Finansmanı Çevre ve Orman Bakanlığı'nca Sağlanan Eceabat Köylere Hizmet Götürme Birliğince Yapılan İhaleler....30	
Tablo 2.4: Gelibolu Yarımadasında Bulunan Konaklama İşletmeleri ve Yatak Kapasiteleri.....	31
Harita 2.2: Günlük Şehitlik Turu Gezi Noktaları.....	33
Harita 2.3: Anzak Bölgesi.....	34
Harita 2.4: Anzak Turu Genel Gezi Noktaları.....	35
Tablo 2.5: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Ziyaret Noktaları.....	36
Tablo 3.1: Ziyaretçilerin Demografik Özellikleri.....	49
Tablo 3.2: Ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadasını Ziyaret Nedenleri.....	50
Tablo 3.3: Ziyaretçilerin Ziyaretleri ile İlgili Düşünceleri.....	53
Tablo 3.4: Ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Ziyaret Nedenlerine Yönelik İfadelerin Faktör Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 3.5: Ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı Ziyaret Nedenleri...57	

BÖLÜM I

SAVAŞ ALANLARI VE TURİZM

1.1. SEYAHAT VE TURİZM KAVRAMI

1.1.1. Seyahat ve Turizm Kavramı, Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

İnsanoğlu, tarih boyunca yaşamını sürdürebilmek maksadı ile kalıcı olmadan bulunduğu yerlerin dışına gitmiştir. Bu eylemi gerçekleştirirken, ulaşım araçlarını ve gittikleri yerlerde konaklama yerlerini kullanmışlardır. Bu durum çoğu insan tarafından içinde bulunduğumuz modern çağa özgü bir davranış olarak düşünülse de seyahat etmek insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar tarih boyunca farklı neden ve amaçlarla buldukları yerlerin dışına, başka coğrafyalara hareket etmişlerdir. 20. yy'dan itibaren insanların bu hareketleri ve bu olgunun gelişimi farklı dillerde farklı kavramlar ve kelimelerle ifade edilmiştir ve tüm dikkatler tek bir sözcük üzerinde toplanmaya başlamıştır; bu sözcük turizmdir. "Turist" kelimesinin ilk kez Londra'da kullanıldığı görülür(Lanquar 1977:5).

Turizm; dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan geziler ve bir ülkeye veya bir bölgeye gezgin (turist) çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin ve yapılan çalışmaların tümüdür (Hacıoğlu 2006:3). Frederick Dimanche ve Martine Ferry, David Weir'in Amerikalı turistlerin II. Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa'yı ziyaret etme nedenleri isimli makalesinde turizmin boş zaman içerisinde meydana gelen bir rüya olduğunu ifade etmişlerdir(Weir 2003:2). Turizm sayesinde insanlar hem diğer ülkelerin, hem kendi ülkelerinde yaşadıkları bölgenin dışındaki güzelliklerin ve geçmişte yaşamış olan insanların bırakmış oldukları kültürel mirasın farkına vararak, gelecek kuşaklara daha yaşanılabilir bir dünya bırakmanın gerekliliğine inanarak hayata farklı açılardan bakabilirler. Başka bir deyişle turizm, gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve modern ulaşım araçlarının ulaşımı kolaylaştırmasının bir sonucu

olarak ulusların toplulukların birbirine daha çok yaklaşmasına olanak veren “modern” çağa özgü bir olaydır(Kozak 2006:1).

Seyahat, insanların çeşitli neden ya da amaçlarla bir yerden başka bir yere hareket etmesidir. Seyahatlerin oldukça uzun bir geçmişi vardır. İnsanlar tarih boyunca değişik amaçlarla seyahat etmişlerdir. Ticaret, ilk çağlardan günümüze değin önemli bir seyahat nedeni olmuştur(Hacıoğlu 2006:3). Din faktörü de insanları seyahate yönlendiren önemli bir etken olmuştur. Turizm, günümüzdeki anlamını II. Dünya Savaşından sonra kazanmıştır. Ancak, tarih boyunca var olduğu kabul edilmektedir. İnsanın, en ilkel şartlarda bile çoğu zaman tehlikelerden kaçmak güdüsü ile uzun mesafeler kat edebildiğinin ortaya çıkması, özellikle yer değiştirme hususunun, oldukça eski tarihlere uzandığının ispatı olarak kabul edilmelidir.

Dünya turizminin tarihi gelişimi dendiği zaman konuyu, tarihi bölümlere ayırmanın değişmez ölçüsü olan, “çağ” yaklaşımını ele almak gerekmektedir. Turizm olgusunun başlangıcı; yazıyı, parayı ve tekerleği ilk bulan, ticareti başlatan ve ticari ilişkilerde parayı ilk kullanan Sümerlere, yani MÖ. 4000 yılına kadar geriye götürülebilir. Fenikelilerin de büyük bir olasılıkla bugünkü anlamda ilk gezginler olduğu söylenebilir. Çoğunlukla ticaret amacıyla yola çıkan bu denizci insanlar, çok çeşitli yerler dolaşmışlardır. Benzer şekilde, Çin ve Hindistan’da da ilk kez geziler, genellikle ticari amaçlı olmuştur. MÖ. 3000 yılında Mısır, ünlü piramitleri ve tapınakları nedeniyle gezginlerin yoğun ilgisini çeken bir ülke olmuştur. Eski Mısır’da ve Babil Krallığı’nda gezginler için yolların güvenlik altına alındığı, konaklama ve dinlenme amacıyla evlerin ve bahçelerin inşa edildiği bilinmektedir.

Kutsal kitaplarda bu dönemlerdeki tüccarlara, gezginlere ve kervanlara ilişkin çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Eski Yunan’da MÖ. 700’lü yıllarda olimpiyat oyunlarının başlaması, dünya turizm tarihi içerisinde önemli bir olay olarak kabul edilir. Bu oyunlara katılmak ve izlemek amacıyla yapılan ilk seyahatler sportif turizmin başlangıcı sayılabilir. Anadolu’da Efes Demokratik Şehir Devleti’nin kuruluşundan sonra yoğun bir ilgi çektiği ve yalnızca tek bir mevsimde 700 bin kişi tarafından ziyaret edildiği bilinmektedir. Müslümanların Mekke’yi ve Hıristiyanların Kudüs’ü ziyaretleri ilk grup ziyaretleridir(Hacıoğlu 2006:3). İsa’nın yaşadığı dönemde Japonya ve Çin’de seyahatlerin büyük bir zevk ve inceliğe kavuşturulmuş olduğu bilinmekle beraber, genellikle zevk

amacı ile ilk seyahatlerin Romalılar tarafından gerçekleştirildiği kabul edilir. Romalılar, bu çağlarda yollar üzerinde belirli aralıklarla kurulan dinlenme evlerinde atlarını değiştirerek günde ortalama 120-130 km. yol alabiliyorlardı. Romalı gezginler, özellikle Yunanistan, Anadolu ve Doğu Akdeniz bölgelerine ilgi gösteriyorlar ve buralardaki tapınakları, anıtları ve uygarlık eserlerini görmeye gidiyorlardı. Sağlık veren kaplıca ve şifalı sular, olimpiyat oyunları, festival, panayır ve tiyatro gibi spor, eğlence, ticaret ve sanat etkinlikleri Romalıları çeken yer ve etkinlikler arasında başta geliyordu. Modern anlamda ise turizm 18. yy'dan itibaren, 1789 yılında Fransa'daki ihtilalden sonra başlamıştır.

İlk çağlarda başlayan ticari ve askeri amaçlı yolculuklar turistik özellikler de kazanmış, ya da başka bir deyişle, insanlar artık gezmek amacıyla da yolculuk etmeye başlamışlardır. 19. yy'dan itibaren daha özgür bir ortamın varlığı ve Endüstri Devrimi'nin gerçekleşmesi turizmin itici gücü olmuştur. Turist, Avrupa kıtasında o devirde, Fransa ve İtalya'yı kapsayan "Büyük Tur Seyahati" adı verilen geziyi gerçekleştiren kişilere deniyordu.

1841 yılında İngiltere'de Thomas Cook'un Leicester'den 12 mil uzaklıktaki Loughborough kentine düzenlenen bir festivale 570 kişilik bir grubu götürmesi, ticari amaçla yapılan ve reklam yoluyla halka duyurulan ilk toplu tren seyahati olarak kabul edilir. Bunun doğal sonucu olarak da Thomas Cook, ilk turizm seyahat organizatörü olarak bilinir. 1840 yılında Londra'da ilk seyahat acentasını açan J. Cook'un firması hızla büyümüş ve günümüzün en büyük turizm şirketlerinden biri olmuştur(Hacıoğlu 2006:4).

Amerika Kıtası'ndaki ilk seyahatler ise, genellikle doğal kaynaklar bakımından zengin yeni yerleşim bölgeleri bulmak amacıyla doğudan batıya doğru at sırtında yapılan yolculuklardı. Bu seyahatler, daha sonraları yolların gelişmesiyle birlikte atlı arabalarla yapılmaya başlanmıştır. 1848'de Amerika'da, başlangıçta posta taşımacılığı amacıyla kurulan "American Express Company" kitle turizminde önemli bir gelişme olarak kabul edilir. Dünyada ilk düzenli gemi işletmeciliğinin, 1838'de Newyork' tan İngiltere'ye 68 yolcu ile sefer yapan "Great Western" ile başladığı kabul edilir. Bundan dört yıl sonra ise ünlü "Cunard" gemicilik işletmesi kurulmuştur.

Bu yıllardan başlayarak turistik amaçlı gemi ile seyahat büyük ilgi görmüş ve bu ilgi I. ve II. Dünya Savaşları yıllarındaki duraksamalarla 1950'lere kadar sürmüştür.

Günümüzde turizm, büyük bir sektör halini almış, bireylerin, kuruluşların, beldelerin ve hatta ülkelerin geçim kaynağı şekline dönüşmüştür. Sadece turizmden elde ettikleri gelirlerle geçinen çok sayıda insan vardır. Başka bir deyişle, artık eski geçim kaynaklarını ve uğraşlarını bırakarak, daha kazançlı olması nedeniyle, turizmle ilgili işlerle uğraşan insan ve topluluk sayısı giderek artmaktadır. İçinde bulunduğumuz 20. yy'da, turizm açısından büyük önem taşıyan bir olay 1920'lerde otomobil çağının başlamasıdır. Bu olay insanların hareketliliğini önemli ölçüde arttırmıştır. Turizm amacıyla yapılan seyahatlerde otomobilden yararlanma, tüm beklentilerin ötesinde bir gelişme göstermiştir(Hacıoğlu 2006:5).

Günümüzde turizm çok büyük bir ekonomik değeri olan bir endüstriye dönüşmüştür. Ülkelerin bütçelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Dünya Turizm Örgütü'ne göre; 2009 yılında 880 milyon turist, turistik faaliyetlerde bulunmuştur. Dünya genelinde turizmden elde edilen gelir, 2009 yılında 852 milyar Amerikan dolarına (611 milyar euro) ulaşmıştır ve 2010 yılında turist sayısının %3 ya da %4 oranında artacağı tahmin edilmektedir (<http://www.unwto.org,29/05/2010>).

1.2. TURİSTİK ÜRÜN

Turistik ürün; bir turistin yapmış olduğu gezi boyunca faydalandığı konaklama, yeme içme, eğlence, ulaştırma ve diğer hizmetlerin karışımı şeklinde tanımlanmaktadır(Hacıoğlu 2006:39). Turistik ürünün başka bir tanımı ise, oturma yerinde karşılanamayan gereksinimleri giderme niteliği olan, mevcut ve potansiyel mal ve hizmetlerdir. Turist evden ayrıldıktan sonra gezi boyunca, doğal ve tarihi yerlere gider, değişik manzaraları seyreder, gittiği yerdeki sosyal olaylara ve ilişkilere katılır, hediyelik eşya satın alır, yer, içer, eğlence ve dinlence etkinliklerine katılır, sunulan diğer ek olanak ve hizmetlerden yararlanmaya çalışır. Genel bir tanımlama ile turistik ürün, turistin sürekli yaşadığı yerden ayrılıp, tekrar aynı yere dönünceye kadar geçen süre içerisinde satın aldığı mal ve hizmetlerin ve yaşadığı deneyimlerin bütünüdür(Usta 2001:105).

Turistlerin gezi boyunca yararlandıkları, kullandıkları ya da turistlerin kullanımına sunulan turistik ürünler, turist ürünleri olarak adlandırılır. Varolan ancak turistlerin kullanımına sunulmayan veya henüz kullanıma hazır olmayan turistik ürünler de turizm

ürünlerini oluşturur. Turistik ürün kavramına ilişkin tanımlar incelendiğinde, bu olgunun birçok mal ve hizmeti kapsayan oldukça karmaşık bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bundan dolayı, turistik ürünün kapsamına giren bu mal ve ürünlerin ne olduğunun açıklanması gerekir.

1.2.1. Turistik Ürünü Oluşturan Unsurlar

Turistik ürün kavramına ilişkin tanımlar incelendiğinde, bu olgunun birçok mal ve hizmeti kapsayan çok geniş bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bundan dolayı, turistik ürünün kapsamına giren mal ve hizmetlerin neler olduğunu irdelemek gerekir.

Hacıoğlu'na (2000) göre, turizmde ürün iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, bir ülke ya da bir yörenin sahip olduğu tüm doğal, tarihi ve turistik kaynakların oluşturduğu turizm ürünüdür. İkincisi ise tüketicilerin yer değiştirmelerine ve tatil yapmalarına olanak sağlayan tüm hizmetlerdir. Diğer bir deyişle, bir paket turu oluşturan turistik hizmetlerin bütünüdür. Turistik ürün, ulaşım, konaklama, yeme-içme, eğlence hizmetlerinin, çekiciliği olan yer ve olayların ve benzerlerinin bir araya gelmesi ile oluştuğunu öne sürmektedir(Hacıoğlu 2000:39). Middleton da benzer bir biçimde, turistik ürünü oluşturan unsurları; destinasyon çekiciliği, destinasyon bölgesindeki olanak ve hizmetler, destinasyonun kolay ulaşılabilirliği, destinasyonun imajı ve fiyat olarak sınıflandırmıştır. Bu açıklamalardan ve turistik ürüne ilişkin yapılan tanımlamalardan, turistik ürünü oluşturan başlıca unsurların, çekicilik, ulaşılabilirlik ve turizm işletmeleri olduğu söylenebilir(Avcıkurt, Hacıoğlu 2008:6).

1.2.1.1. Çekicilik

Çekim yeri çekicilikleri, turistin gideceği yeri diğer çekim yerlerine tercih etmesini sağlayan özellikler, öğeler ve faktörlerdir. Çekicilik, bölgesel ve yöresel olacağı gibi, ulusal bir nitelik de taşıyabilir. Yöresel giysiler, bir sayfiye yeri veya ulusal mutfak gibi unsurlar, bir turizm ürününün çekiciliğini yükselten yönleridir. Bununla birlikte çekicilik faktörü yer çekiciliği olabileceği gibi, olay çekiciliği de olabilir.

Gelibolu Yarım Adası Tarihi Milli Parkı, Antalya, Kaz Dağları Milli Parkı, Kuşadası, Kapadokya vb. bölgeler yer çekiciliğine; fuar, sergi, konferans, sanat gösterileri, kış ve yaz olimpiyatları, futbol dünya kupası gibi faaliyetler, olay çekiciliğine örnek olarak

verilebilir. Turistik ürünü oluşturan çekicilik sadece bunlarla sınırlı olmayabilir. Örneğin gelenek ve görenekler (evlenme, düğün, doğum), kültürel varlıklar (müzeler, anıtlar, tarihi kentler vb.) gibi faktörlerde sosyo-kültürel unsurlar olarak, seyahat edilecek yeri çekici kılan önemli unsurlardır. Bu unsurlar, doğal unsurları destekleyen bir özellik göstermekle beraber, tek başlarına da bir çekicilik özelliği olabilmektedirler. Ayrıca fiyat, genel ekonomik durum, moda, alışkanlıklar gibi unsurlar da bir bölge ya da ülkenin destinasyon yeri olarak tercih edilmesinde birer çekicilik unsuru olarak kabul edilmektedirler.

Ayrıca çekim güçlerini doğal ve yapay çekim güçleri olarak da ikiye ayırmak mümkündür. Doğal çekim güçleri doğa içerisinde yer alan güçlerdir. Kapadokya Peri Bacaları, Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Büyük Kanyon, Saklı Kent vb. gibi yerler doğal çekim güçlerine örnek olarak verilebilir. İnsanlar tarafından yapılan ya da inşa edilen turist çeken unsurlar, yapay çekim güçlerini oluştururlar.

1.2.1.2. Ulaşılabilirlik

Turizmde destinasyonların çekicilik özelliğine sahip olması, kendisine talep çekebilmesi ya da bir talebin oluşması için tek başına yeterli değildir. Çekiciliği çok fazla olmasına rağmen, turistik merkezlere ulaşımın güç olması, ürünlerin pazarlanmasında bir takım sorunların çıkmasına neden olabilir. Ulaşılabilirlik, yüksek bir çekicilik özelliğine sahip destinasyonların, pazardaki hedef kitleye olan yakınlığı ve onlara düşük maliyetle ulaşabilme olanağını ifade eder. Başka bir ifade ile bir turistik ürünün ulaşılabilirliği, onun kolay ve ekonomik oluşuna bağlıdır. Yoğun nüfuslu yerleşim merkezlerine yakın yerler, ulaşımı en kolay ve en çok turist çeken yerlerdir(Hacıoğlu 2006:6).

1.2.1.3. Turizm İşletmeleri

Tek başına turizm işletmeleri doğrudan turist akımı yaratamamakla birlikte, turistik ürünü oluşturan diğer unsurlar, çekicilik ve ulaşılabilirliği tamamlayan en önemli unsurdur. Çünkü, olay ve yer çekiciliğine sahip ve kolay ulaşılabilen bir yerde turizm hizmet işletmelerinin bulunmaması, turistik ürünün oluşmasını engelleyecektir. Turistler, gittikleri bölgelerde ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri konaklama, yeme içme, ulaştırma, rekreasyon ve hediyelik eşya satan işletmelere gereksinim duyacaklardır. Bu yüzden, turizm işletmeleri, turistik ürünü oluşturan en temel unsurlardan biri olarak kabul edilir(Hacıoğlu 2006:6).

1.2.2. Turistik Ürünün Özellikleri

Turistik ürünler fiziksel varlığı olan mallardan çok, birer hizmettir. Örneğin bir televizyonun muhtemel alıcıları, onu satın almadan önce inceleyebilir, deneyebilir ve diğer markalarla ya da rakip mallarla kıyaslayabilirler. Oysa bir turizm ürünü için bu tür uygulamalar olası değildir. Bir paket turun satın alınması önemli ölçüde alıcının güvenine dayanan spekülatif bir yatırımdır. Turistik ürünlerde bulunması gereken temel özellikler şu şekilde sıralanmaktadır(Usta 2001:107):

- Turistik ürünün üretildiği yerde tüketilmesi zorunludur. Turistik ürün, diğer ürünler gibi tüketicinin ayağına gitmez. Aksine tüketici konumunda olan turist, turistik mal ve hizmete sahip olabilmek için, onun üretildiği yere gitmek zorundadır.
- Bileşik ürün niteliğindedir. Turistik ürün birden fazla hizmetin (konaklama, yeme-içme, eğlence, ulaştırma) bir araya gelmesi ile oluşur.
- Turistik ürün sadece bir mal ve hizmet değil, bir uyum ve ahenk bütünlüğüdür. Bu uyum, dokunulabilen ve dokunulamayan unsurlardan oluşur.
- Turistik ürün stok edilemez. Hizmet veya ürünün zamanında satılması gerekir. (Otel yatağı, uçak koltuğu depo edilememektedir.)
- Turistik ürünlerde subjektif değerlendirme daha fazladır.
- Tüketiciler, satın aldıkları ürünü önceden görmezler. Turistik ürünün bir örneğini seçmek ya da incelemek için müşterilere gönderme ya da vitrinde bunları sergileme olanağı yoktur.
- Turistik üründe, çekicilik, yararlılık ve kolay elde edilebilirlik özelliklerinin olması gerekir.
- Turistik üründe markaya bağımlılık çok azdır. Turistik ürün bir ülke ya da yöre olabilir. İmaj kavramı önemlidir.
- Turizm ürünleri emek-yoğun şekilde olup otomasyon çok azdır.
- Standartlaştırma yapılması çok azdır. Tek düzeylik çok azdır.

1.3. TURİSTİK ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRMESİ

Son yıllarda büyük gelişmelere sahne olan turizm sektörü, günden güne önemini artırmaktadır. Bununla birlikte gelişen ve değişen şartlar dünya üzerindeki pazar paylarının farklılaşmasını da beraberinde getirmektedir(Bramwell, Rawding 1996:216). Turizmin gelişmesi, günümüze kadar klasik turizm hareketleri ve çeşitleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Günümüzde artan yaşlı nüfus, azalan genç nüfus, boş zaman ve maddi kazanç insanları daha çok turizm hareketine itmektedir. Artık klasik turizm alanları yenedünya şartlarını karşılayamaz ve kapasitesini doldurmuş durumdadır. Artan turist sayısı, yeni turizm alanlarının ve çeşitlerinin oluşması gereğini ön plana çıkarmıştır(Kozak 2001:155).

Turizm sektörü, dünyada gelişen sektörlerin belki de en başında olanıdır. Bununla birlikte, Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verilerine göre uluslararası turizm hareketlerine 2008 yılında 842 milyon kişi katılmış olup, 725 milyar Amerikan doları gelir elde edilmiştir. 2009 yılında 880 milyon turist, turistik faaliyetlerde bulunmuştur ve Dünya genelinde turizmden elde edilen gelir, 2009 yılında 852 milyar Amerikan dolarına ulaşmıştır. Özellikle son yıllarda, Dünya genelinde milli gelirlerin artışına paralel olarak, boş zamanların ve resmi tatillerin artması gibi olayların sonucunda, turizme katılan insanların sayısında muazzam artışlar meydana gelmiştir. Bu artışın sürekliliğinin önümüzdeki yıllarda da artması beklenmektedir(<http://www.unwto.org>, 29/05/2010).

Turizme katılan insanların seyahat sebepleri günden güne farklılaşmaktadır. Diğer bir deyişle, turizm talebi, dinlenme-eğlence amaçlı, geleneksel deniz-güneş-kum anlayışından farklı bir anlayışa doğru kaymaktadır. Bu durum, turizm endüstrisinde turizm ürünlerinde farklılaşma olgusunun önem kazanmasına neden olmaktadır. Tekeli'ye göre turizmde ürün farklılaştırması, mevcut ürün ya da hizmetteki niteliksel farklılaşmadır. İşletmeler ürün veya hizmetlerini rakipleri karşısında farklı bir pazar konumuna yükselterek, kendi işletmelerini rakip işletmeler karşısında farklılaştırıp, rekabet üstünlüğünü yaratmaya çalışmaktadır.

Çok sayıda milliyet ve kültürden oluşan turizm pazarının heterojen yapısı dikkate alındığında, işletmelerin turizm pazarlama planları kapsamında belirledikleri amaç ve hedeflerine ulaşabilmek için tek bir pazarlama karması ile pazardaki tüm turistlerin arzu ve gereksinimlerini tatmin edemeyecekleri oldukça barizdir. Bu anlamda bu arzu ve

gereksinimleri karşılamak için turistik üründe farklılaşmaya gitmeleri firmalara rekabet üstünlüğünü sağlayacaktır. Ürün farklılaştırması iki yolla sağlanır:

Birincisi; işletmeler, promosyon ve öteki haberleşme yöntemlerini kullanarak ürünlerini rakiplerinin ürünlerinden farklı olarak gösterirler. Burada önemli olan işletmenin ürün nitelikleri itibari ile rakiplerinden farklı olmasında ziyade önemli olan farklı bir imaj yaratmaktır. İkincisi ise, ürünü uygunluk, güvenilirlik, tasarım ve kalite gibi boyutları ile farklılaştırmaktır(Tekeli 2001:35).

Turizm işletmeleri açısından ürün ya da hizmetin farklılaşması somut unsurların egemen olduğu ürünlerin farklılaşmasından daha değişik bir yaklaşımı gerektirir. Turizmde ürün farklılaşması mevcut ürün veya hizmetteki niteliksel farklılaşmadır. Bu durumda işletmeler, ürün ve hizmetlerini farklılaştırıp rakipleri karşısında kendi işletmelerinin rekabet üstünlüğünü yaratmaya çalışmaktadırlar.

Turizmde tüketicilerin beklentilerinin zamanla değişmesi ve çeşitlenmesi, turistlere sunulacak ürünlerin de çeşitlenmesini sağlamaktadır(Avcıkurt, Hacıoğlu, 2008:2). Bu çalışmada turistik ürün çeşitlendirmesine paralel olarak, savaş alanları turizmini bir turistik ürün olarak tüm boyutları ile inceleyeceğiz.

1.4. TURİSTİK ÜRÜN OLARAK SAVAŞ ALANLARI

İnsanlığın var olduğu günden bu zamana kadar savaşlar insanların hayatında yer almıştır ve gerek bireyler gerekse toplumlar üzerinde çok köklü değişikliklere yol açmıştır. Savaş alanları, kaleler, donanma limanları, askeri müzeler askeri çekiciliklerin başında gelmektedir. Bu çekiciliklere bağlı olarak ortaya çıkan bir turizm çeşidi ise savaş alanları turizmidir. Savaşlar, coğrafi mekanda iz bırakmakta, bazen de bu izler sonradan inşa edilmektedir. Hiç kuşkusuz bu izlerin sadece fiziki olduğu da söylenemez. Savaş alanlarını korumanın en etkili biçimi milli parklardır. Günümüzde savaş alanları çok önemli bir turistik ürün haline gelmiştir.

Seaton, “Guided by the dark: From thanatopsis to thanatourism” isimli makalesinde ilk kez savaş alanları ile ilgili olarak thana tourism ve dark tourism kavramlarını ele almıştır. Buda dilimize “Karanlık Turizm”, “Felaket Turizmi” veya “Keder Turizmi” olarak dilimize çevrilebilir. Ölüm ile anılan yerleri görmek için insanları

seyahate iten bir tutkudan bahseden Seaton, bu seyahati Keder (Thena) Turizmi olarak adlandırır ve Keder Turizmi tipolojisini 5 grupta ele almaktadır(Seaton 1996: 240-242):

Birinci grup; seyahatin, geçmişte özellikle halk önünde gerçekleştirilen idam ve gladyatör dövüşleri alanlarına yönelenidir. İkinci grup ise, toplu katliam ya da ölüm alanlarının yaşandığı yerlere olan seyahatlerdir. Holokost Kampları II. Dünya Savaşı esnasında milyonlarca Yahudi'nin toplandığı ve Yahudi soykırımının yapıldığı kamplardır(Ashworth, Hartmann 2005:150). Üçüncü grup, savaşta ölenlerin toprağa defnedildiği yerler ve anıtlardır. Mezarlık, türbe ve savaş anıtları bu gruba girer. Dördüncü grup, ölümün de sembolendiği olayların gerçekleştiği yerler dışında kurulmuş olan savaş materyallerinin sergilendiği yerlerdir. Bu gruba da özellikle asker üniformaları, eşyaları ve elbiselerinin sergilendiği müzeler girmektedir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde yer alan Kabatepe Tanıtım Merkezi ve Müzesi bu gruba bir örnektir. Müze içerisinde çok sayıda savaş malzemesi ve belgeler sergilenmektedir, Lennon ve Foley (1999), Washington'da Holocaust Memorial Museum'da kalıcı bir sergi ile ilgili yazılar yazmışlardır(Lennon, Foley 1999:198). Beşinci grup ise savaşta kaybedilenlerin anıldığı organizasyon ve törenlerdir. Gelibolu Yarım Adası'nda düzenlenen 18 Mart Törenleri ve 25 Nisan Şafak Ayini bu gruba girmektedir.

1.4.1. Savaş Alanlarının Özellikleri

Savaş alanları, dünyanın birçok yerinde yer almaktadır. Savaş alanları, çok farklı yerlerde olsalar da bazı ortak özelliklere sahiptirler. Aşağıda bu özelliklerin en önemlileri sıralanmıştır(Hall, Başarın 2009:7):

- Savaş alanları, hiç kuşkusuz tarihi ve kültürel öneme sahiptir. Bu öneme bağlı olarak da milli park ilan edilmektedirler.
- Belirli bir tarihte yaşanmış bir savaşın fiziksel olarak gerçekleştiği yerlerdir.
- İçerisinde siperler, mevziler, karargahlar, hastaneler gibi savaş esnasında kullanılmış mekanları barındırırlar.
- Savaş alanları toplumlar üzerinde derin izler bırakmışlardır.
- Savaş alanları birçok devlet tarafından koruma altına alınmıştır.
- Savaş alanları kültürel bir öneme sahiptir.

- Savaş alanları yeniden canlandırmalar ve restorasyonlar ile savaş alanları turizmine açılabilir.
- Savaş alanları vatan sevgisi, ulus olma bilinci gibi manevi değerlere büyük katkıda bulunmaktadır.

1.4.2. Savaş Alanlarının Ziyaret Edilme Nedenleri

Savaş alanlarının ziyaret edilme nedenleri akademisyenler tarafından da araştırılmış, birçok farklı nedenin insanları savaş alalarına çektikleri görülmüştür. Savaş alanlarının ziyaret edilme nedenleri şu şekilde sıralanmaktadır(Hall, Başarın 2009:9):

- Tarihe olan ilgi
- Belirli bir mezarı ya da mezarlığı ziyaret etme isteği
- Herkesçe bilinen bir kahramana ait bir mezarı ziyaret etme isteği
- Yapılan fedakarlığa minnettarlık duyma
- Tanıdık bir şehit için yas tutmak
- Şehitleri ve savaşta ölenleri ve gazi olanları hatırlamak
- Savaşın kendisini anlamak
- Belirli bir askeri hatırlamak
- Zaferi kutlama ve hatırlama duygusu
- Savaşın kendisini daha iyi anlamak
- Savaş ile ilgili anıt ve mezarlıkları ziyaret etme isteği
- Tarihe bakışı daha iyi anlamak

Bu konu ile ilgili Avustralya'nın Deakin Üniversitesinden Hall ve Başarın "Türkiye'de Savaş Alanları Turizmi: Avustralyalı ve Yeni Zelandalıların Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Ziyaretlerinin Nedenleri" isimli bir araştırma yapmışlardır. Araştırma kapsamında 461 ziyaretçi anket yapılmıştır.

Katılımcılara uygulanan ankete göre bir savaş alanı olan Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın Avustralyalı ve Yeni Zelandalı yabancı ziyaretçiler tarafından tercih edilmesinin nedenleri ve yüzdesi alttaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1.1- Ziyaret Nedeni ve Motivasyonu

Anahtar Motivasyon Kelime	Katılımcı Sayısı (461)	Yüzde Oranı (%)
Saygı	149	32.5
Tecrübe	86	18.9
Tarih	67	13.3
Hatırlama	39	8.7
Gelibolu	31	6.8
Şafak Ayini	27	5.9
Onur	16	3.6
Takdir	11	2.5
Diğer Nedenler	35	7.8
Toplam	461	100

Kaynak: Hall, John. Başarın, John. Battlefield Tourism in Turkey: Motives For Attendance at Anzac Day Commemoration in Turkey, 2009

Avustralyalı ve Yeni Zelandalı ziyaretçilerle yapılan bu çalışmaya göre bir savaş alanı olan Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın ziyaret edilme nedenlerinin başında savaşta hayatını kaybetmiş ya da yaralanmış askerlere olan saygı gelmektedir. Bir savaş alanını gezme tecrübesi, tarihi anlama ve hatırlama gibi nedenler ise savaş alanlarını gezme nedenleri arasındadır.

1.4.3. Savaş Alanlarına İlişkin Turizm Hareketleri

Savaşlar insanlık tarihi kadar eskidir. Savaşlar insanların tarih boyunca hayatlarını etkilemiş hatta zaman zaman tüm insanlığın kaderini değiştirmiştir. Özellikle 20. yy'da yaşanan iki büyük dünya savaşı çok büyük acılara sahne olmuştur. Yakın tarihte yaşanan bu iki büyük savaş başta olmak üzere, birçok önemli savaşın gerçekleştiği alanlar bugün milyonlarca insanın dikkatini çekmektedir. İlk olarak anma törenleri ile başlayan savaş alanlarına yönelik bu hareket "Savaş Alanları Turizmi" olarak adlandırılabilen önemli bir turizm ürününün doğmasına yol açmıştır.

Bugün, İngilizce'de "Western Front" olarak adlandırılan, "Batı Savaş Hattı" olarak Türkçeye çevirebileceğimiz Batı Avrupa'da yer alan Fransa-Belçika'da bulunan savaş

alanlarına yönelik hareket 1950'li yıllardan sonra anma törenleri ile başlamış, başta Somme Bölgesi olmak üzere bugün her yıl milyonlarca insanın ziyaret ettiği, önemli turist çekim yerleri haline gelmiştir. Aynı şekilde Vietnam, Amerikan İç Savaşının yaşandığı bölgeler, II. Dünya Savaşı'ndaki Yahudi Kampları, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı çok önemli savaş alanlarıdır.

1.5. SAVAŞ ALANLARI TURİZMİ

Savaşlar, toplumların hayatları üzerinde çok yönlü etkiler yapmıştır. Turizm faaliyeti de savaşların çeşitli etkileri altında kalmış, onlardan etkilenmiştir. Savaş alanları geçmiş bir tarihte savaşların meydana geldiği yerlerdir. Savaş alanları ziyaretleri, son yıllarda turizm içerisinde en çok artış gösteren ziyaretlerdendir. Savaşların turizm faaliyetine bir katkısı da askeri çekiciliklerin ortaya çıkmasıdır. Bu çekiciliklere bağlı olarak ortaya çıkan bir turizm çeşidi ise savaş alanları turizmidir. Günümüzde savaş alanlarının birçoğu milli park alanı olarak ilan edilmiştir. Savaş alanlarını korumanın etkili biçimi milli parklardır. Milli parklar gerek fiziki çevre gerekse kültürel çevre açısından büyük çeşitliliklere sahip olabilmektedirler. Milli parklar insanların duygusal, kültürel ve fiziki yenilenme sahalarıdır. Coğrafi görünümde çeşitliliğin hakim olduğu bu alanlar, gelecek kuşaklar için saklanan doğal miras kadar, milletler için önemli olan kültürel mirasın da mevcut olduğu yerlerdir(Aliagaoglu 2008:89).

Medeniyetler tarihi, sıklıkla savaş tarihi ile ifade edilmektedir. Savaş alanlarının bulunduğu yerler içerisinde, tarihi değiştirenler olmasına rağmen çoğu hatırlanmamaktadır. Amerikan İç Savaşının yaşandığı 10 bin'den fazla yer içerisinde sadece çok azı halkın ziyaretine ve de takdirine açılmıştır (<http://cwar.nps.gov/civilwar,26/05/2010>).

Savaş alanlarını ziyaret, geçtiğimiz on yıldaki en hızlı büyüyen turizm fenomeni olmuştur(Hall, Başarın 2009:1). İlk olarak gaziler ve ailelerce kendilerine bir anlam ifade eden yerlerin ziyareti ile başlamıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra hava yolculuğundaki önemli gelişmeler ile birçok asker, hayatlarını yitirmiş olan asker arkadaşlarına evlada demek amacı ile savaştıkları alanlara dönme isteği duymuştur. O'Bannon'a göre "Birçok turistin savaş alanları ile ilgilenmelerinin nedeni, tarihin gerçekleştiği yerleri görmektir"(O'Bannon 2006:1).

Waterloo, Gettysburg, Pearl Harbour, Iwo Jima, Normandi, Batı Cephesi ve Çanakkale Cephesi gibi savaş alanları, milyonlarca insanın ziyaret ettikleri bir turizm alanı haline gelmiştir. Belçika'daki Waterloo, nerdeyse iki asırdır Belçika'nın turizmde en çok ilgi çeken yeri olmuştur. Seaton "Bütün İngiliz ziyaretçiler, Waterloo ziyaretinden eve dönerken büyüklük, erdem, kahramanlık gibi değerleri alarak eve dönmektedirler." demiştir(Seaton 1998:151).

Keder Turizmi olarak da adlandırılabilir olan Dark Tourism kavramı, özellikle evrimi ve aileler üzerindeki etkileri Stone ve Sharpley tarafından detaylı anlatılmıştır(Stone, Sharpley 2008: 574). İnsanları ölümlerle bağlantılı yerleri ziyarete iten nedenlerin neler olduğu çok açık olmasa da savaş alanlarına yönelik ziyaretlerin nasıl ve neden gerçekleştiği, kimler tarafından desteklendiği, politik, eğitim ya da eğlence amaçlı olup olmadığı soruları zihinleri meşgul etmektedir(Ashworth, Hartmann, 2005: 152).

Bu konuda yapılan çalışmalara bilim adamları farklı tanımlamalar yapmışlardır. İlk olarak Seaton 1996 yılında "Thanatourism" teriminin tanımını yapmış, kelimenin çıkış noktasını "Thanatopsis" olarak ifade etmiştir(Seaton 1996:240). Kurban ile direkt bir bağ olmadığı takdirde felaket alanlarını ziyaret etmek thanatourism'in en saf formudur(Lisle 2004:3).

Kaya (2006), "Ölüm Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Ziyaret Motivasyonlarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma ve Sonuçları" isimli yüksek lisans tezinde Thanatourism kavramını "Ölüm Turizmi" olarak isimlendirmiştir(Kaya 2006:47).

Foley ve Lennon ise aynı konuyu "Dark Tourism" olarak adlandırmıştır(Foley, Lennon 1996:198). Erdem (2006), Avusturyalı ve Yeni Zelandalıların Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret nedeninin sadece keder ve ölüm olmadığını, dark turizm ve heritage turizminin farklılıklarının olduğunu belirtmiş ve savaş alanlarına yönelik ziyaretlerin sadece ölümün yaşandığı yerleri görmek arzusu olmadığını bu tür ziyaretlerin farklı nedenleri olabileceğini belirtmiştir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaretlerinin asıl nedeninin Avustralya ve Yeni Zelanda kimliklerinin Gelibolu Yarımadası'nda gerçekleşen Çanakkale Savaşı'nda doğduğu olduğunu vurgulamıştır(Erdem 2006:4). Bilim adamları, İngilizce dark tourism, thana tourism,

pilgrimage tourism ve secular tourism gibi kavramlarla konuyu ifade etseler de bu konunun savaşlarla ilgili olan özellikleri “Savaş Alanları Turizmi” olarak incelenebilir.

Son zamanlarda savaşların diğerk bir boyutu ise ziyaretçilerin ziyaret edilen yerlerin ekonomilerine olan önemli katkılarıdır. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki savaş alanlarının gelişimini araştıran Smith (1998)’ e göre, savaşlar, manevi, askeri, politik turizmi canlandırmaktadır. Savaşla alakalı turizm çekicilikleri turizmin en geniş tek kategorisidir(Smith 1998:202).

1.5.1. Savaş Alanlarının Turizme Açılması

Savaş alanları, ilk yıllarda anma törenleri ve yıldönümlerine ev sahipliği yapmıştır. Amerikan İç Savaşı’nda önemli bir savaş olan Gettysburg Savaşı’nda 4500 asker hayatını kaybetmiş, 1863 yılında ise bu askerler için anma törenleri başlamıştır. Gelibolu Yarımadası’nda bulunan Britinya-Anzac (The Australia and New Zealand Army Corps) Mezarlıkları 1919-1930 yılları arasında tamamlanmıştır(Anzac=Anzak). Buraya olan ziyaretler ise 1950’li yıllarda başlamıştır. 1973 yılında Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park ilan edilince bölge koruma altına alınmış ve özellikle Çanakkale Savaşları’nın 75. Yıldönümü kutlamaları ve sonrası ise bölgeye gelen ziyaretçi sayısında artışlar görülmüştür. Savaş alanlarının turizme açılması 1970’lerden sonra başlamıştır. 1990’lı yıllardan sonra ise savaş alanları çok önemli bir turistik ürüne dönüşmüştür.

1.5.1.1 Dünya’da Savaş Alanlarının Turizme Açılması

Dünya’da savaş alanlarının turizme açılması, 1950’li yıllardan sonra başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde, iç savaş sonrası savaş mezarlıklarının ziyareti aslında savaş alanları turizminin ilk örnekleri sayılabilir. I. Dünya Savaşı Batı Cephesinin önemli bir savaş alanı da Somme’dir. 1970’li yıllardan sonra insanların ekonomik refahlarının artması, genel anlamda turizmin gelişimi ile birlikte, savaş alanlarına olan ilgiyi de artırmıştır. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki iç savaş alanları bugün koruma altındadır ve milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Özellikle Amerikan İç Savaşında bir dönüm noktası olan Gettysburg Savaş Alanı, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti tarafından bir milli parka çevrilmiştir ve her yıl milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmektedir(<http://www.nps.gov,29/05/2010>).

1.5.1 2 Türkiye’de Savaş alanlarının Turizme Açılması

Türkiye’ de savaş alanlarının turizme açılması savaş alanlarının milli park ilan edilmesi ile beraber başlamıştır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, 26 Mayıs 1973 tarih ve 7/6477 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile orman rejimine alınmış ve 2 Kasım 1973 tarihli Orman Bakanı onayı ile Çanakkale ili Eceabat ilçesi sınırları içinde Akbaş ile Ece limanı arasındaki hattın güneyinde kalan 33.000 hektarlık alan Milli Park olarak ayrılıp ilan edilmiştir(<http://www.gelibolutarihimilliparki.gov.tr/#Genel%20Bilgiler,28/05/2010>).

1970’li yıllarda anma törenleri ve yıldönümleri kutlamaları ile başlayan bu olay 1990’lı yıllarda artmış, iç turizmin gelişmesine paralel olarak, savaş alanlarına olan ziyaretler de artmıştır. Özellikle 4533 numaralı Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanununun 2000 yılında yayınlaması ile Milli Park alanının korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve uzun devreli gelişme planına göre yapılaşması resmiyet kazanmıştır (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1110.html,28/05/2010>).

Bu ziyaretlerin odak noktası Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’dır. İkinci sırada ise İstiklal Savaşı Anıtları ve mezarlıkları gelmektedir. Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşının geçmiş olduğu Kocatepe, Beytepe, Belentepe, Kurtkayası, Kalecik Sivrisi, Erkmantepe, Çiğiltepe, Tınaztepe, Zafertepe, Berberçamtepe, Adatepe gibi alanlar ile Büyük Kalecik, Çalköy ve Dumlupınar gibi yerleşim alanlarını da içine alarak, Murat dağlarının doğuya bakan yamaçlarına kadar uzanan, tarihi savaş alanlarının korunması, mevcut ve gelecek nesillere aktarılması, öğretilmesi ve tanıtılması amacı ile, Bakanlar Kurulunun 31.08.1981 tarih ve 8/3580 sayılı kararları ile Başkomutan Milli Parkı kurulmuştur. Milli Park sahasının büyüklüğü 40769 hektardır. Kocatepe ve Dumlupınar olarak iki bölümden oluşturulmuştur. Milli Park içinde 10 adet anıt ve şehitlik, 1 adet tanıtım parkı ve 2 adet müze bulunmaktadır(<http://afyon.cevreorman.gov.tr,30/05/2010>).

İstiklal Savaşı Alanları, henüz Gelibolu Yarımadası tarihi Milli Parkına yapılan ziyaretler kadar yoğun ziyaret edilmese de, gelecekte yoğun bir şekilde ziyaret edileceği düşünülmektedir.

Savaş Alanları müzeleri içerisinde Anıtkabir ve Anıtkabir altında yer alan müze, Türkiye’deki en çok ziyaret edilen yerlerden biridir.

1.5.2. Savaş alanlarında Turizm Etkinlikleri

Birçok önemli olaya sahne olmuş savaş alanları, çeşitli nedenler ve motivasyonlar ile milyonlarca insan tarafından ziyaret edilmektedir. Savaş alanları hükümetlerin, sivil toplum kuruluşları, çeşitli vakıf ve derneklerin çabaları ile birçok turizm etkinliğine sahne olmaktadır. Bunların başında ise anma törenleri gelmektedir. Anma törenleri ile beraber gerçekleştirilecek özel organizasyonlarla binlerce insan için turizm etkinlikleri düzenlenebilir.

1.5.2.1. Anma Etkinlikleri

Tarih içerisinde yaşanmış önemli olaylar ve tarih de iz bırakmış önemli insanlar insanoğlu tarafından unutulmamaktadır. Bu olaylar ve kişiler tarih içinde insanoğlunun kaderine etki etmişlerdir. Anma etkinlikleri, özel bir tarih, olay veya toplumlar üzerinde iz bırakmış insanların hatırlanması amacı ile yapılan etkinliklerdir. 10 Kasım Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm yıldönümü anma etkinliği, 18 Mart tarihinde ve 25 Nisan'da düzenlenen etkinlikler anma etkinliklerine örnek olarak verilebilir. 18 Mart Çanakkale Zaferi Anma etkinliği, 25 Nisan Anzak Şafak Ayini, Dday Anma Törenleri vb. gibi törenler, ulus kimliğinin oluşması ve bu kimliğin gelişmesine katkıda bulunan önemli günlerdir.

1.5.2.2.Özel Organizasyonlar

Özel organizasyonlar, özel etkinliklerdir. Etkinlik müdürleri ve birçok kişi ve kurumun ortak çalışmaları ile oluşturulurlar. Özel organizasyonlar belli bir plan çerçevesinde gerçekleşir. Belli bir bütçe ile bir etkinliğin organize edilmesidir. Anma etkinlikleri, özel organizasyonlar gerektirir. Özel organizasyonlar bir düğün olabileceği gibi binlerce kişinin katıldığı sportif karşılaşmalar, müsabakalar ya da olimpiyat oyunları gibi devasa nitelikli özel etkinlikler de olabilir.

Çanakkale'de uluslararası dostluk ve barışı yaşatıp tanıtmak amacıyla organize edilen ikinci Opet Gelibolu Barış Koşusu 23 Nisan 2010 tarihinde yapıldı. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nda Anzak Koyu'ndan saat 14.00'de başlayan koşu, 15 kilometrelik parkur sonunda Eceabat İlçesi'nde Opet Tarihe Saygı parkında sona etmiştir. Koşuya bin kadar sporcu ile beraber milli atlet Elvan Abeylegesse'de katılmıştır(<http://www.opet.com.tr/tarihesaygi/hakkinda.html>,16/05/2010).

Her yıl Eceabat'ta başlayıp, Çanakkale iskelede sona eren Lord Byron yüzme yarışı ile 140 kadar sporcu Çanakkale Boğazı'nı yüzerek geçmektedir(Eceabat Belediyesi 2010). 2010 yılı içerisinde ilki düzenlenen ve Türkiye, Avustralya ve Yeni Zelanda hentbol takımlarının katıldığı Gelibolu Üçlü Uluslar Turnuvası başarı ile sonuçlanmıştır. Çanakkale Savaşı'nın yüzüncü yıl dönümünde düzenlenecek olan mini oyunlar, özel organizasyonlara örnek olarak verilebilir.

1.5.2.3. Sosyal Projeler

Sosyal projeler toplum menfaati gözetilerek farklı kurum ve kuruluşlarca gerçekleştirilen önemli projelerdir. Gelibolu Yarımadası'nda Opet tarafından başlatılan ve yürütülen "Tarihe Saygı Projesi" çerçevesinde, parklar ve anıtlar yapılmaktadır. Gelibolu Yarımadası içerisindeki yerleşim alanları korunarak yıllar öncesindeki görünümü ziyaretçilere yaşatılmaktadır. Bu konu çalışmanın ikinci bölümünde detayları ile incelenecektir.

BÖLÜM II

GELİBOLU YARIMADASI TARİHİ MİLLİ PARKI SAVAŞ ALANI

2.1. GELİBOLU YARIMADASI TARİHİ MİLLİ PARKI KONUMU VE TARİHİ

2.1.1 Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Konumu

Gelibolu Yarımadası Milli Parkı, Marmara Bölgesi'nin kuzey batısında, Çanakkale İli sınırları içerisinde yer almaktadır. Büyük bölümü Eceabat İlçe sınırındadır. Kuzeyde Kuru Dağları, güneyde Morto Koyu-Seddül Bahir hattı, doğuda Kilitbahir Köyü-Eceabat Merkez İlçe ve batıda ise Kabatepe limanları arasındadır. 33 bin hektarlık alanı kaplayan Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı sınırları içerisinde çok sayıda şehitlik, mezarlık ile müzeler ve anıtlar yer almaktadır (Atay 2008:169).

Milli parklar gerek fiziki çevre gerekse kültürel çevre açısından büyük çeşitliliklere sahip olabilmektedir. Milli parklar, insanların duygusal, kültürel ve fiziki yenilenme sahalarıdır. Coğrafi görünümde, çeşitliliğin hâkim olduğu bu alanlar, gelecek kuşaklar için saklanan doğal miras kadar, milletler için önemli olan kültürel mirasın da mevcut olduğu yerlerdir (Alioğlu 2008: 89).

Savaş alanları; savaş mezarları, anıtlar ve savaşla ilgili kalıntılar “tarihi sit alanı” ve “kültürel varlık” olarak tescil edilmiştir. MÖ. 4000'lere kadar tarihlenen birçok “Arkeolojik sit alanı ve anıtı” da yarımada da mevcuttur. Çok çeşitli “doğal sit alanları ve anıtlar” içerisinde ise kumsallar, koylar, Akdeniz çalıkları (maki) ile karışık koru parçaları, çarpıcı görünümlü jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, bir tuz gölü (yakın zamana kadar bir kıyı gölüydü) ve 15. yy askeri mimarisinin eşsiz örneklerinden biri olan Kilitbahir Kalesi'ni içeren ilginç bir kültürel miras koleksiyonu vardır.

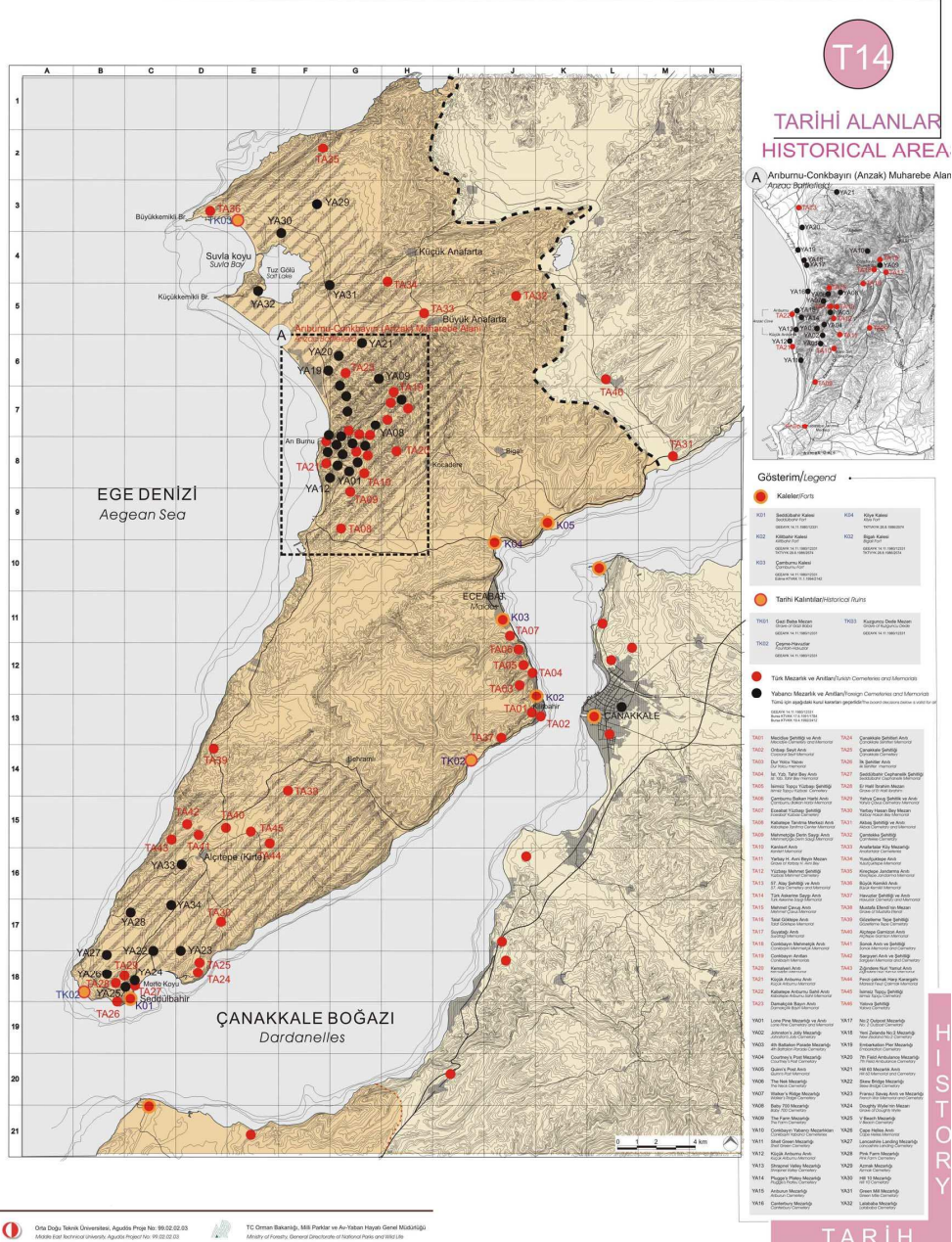
Gelibolu Yarımadası'na Edirne ve İstanbul'dan, Tekirdağ ve Gelibolu yolu ile Ankara, Bursa ve İzmir'den ise Çanakkale'den Kilitbahir ve Eceabat'a düzenlenen feribot seferiyle ulaşılır. En yakın havaalanı Çanakkale'dedir. Çanakkale Havalimanı'na

İstanbul'dan THY'nin tarifeli uçuşlarıyla ulaşmak mümkündür(Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Müdürlüğü 2009).

Harita 2.1 Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Haritası

GELİBOLU Yarımadası
Tarihi Milli Parkı
BARIŞ PARKI

GALLİPOLI Peninsula
National Historical Park
PEACE PARK

Kaynak: <http://www.gelibolutarihimilliparki.gov.tr>

2.1.2 Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Tarihi

Gelibolu Yarımadası'nın tarihi M.Ö 4000'lere kadar gitmektedir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı üzerinde 33 tane arkeolojik sit alanı mevcuttur. Bronz Çağı'nın başından itibaren, Truva ile birlikte deniz ticaretinin gelişimi ile yarımada üzerinde yerleşim yerleri doğmaya başlamıştır. Daha sonra ise Yunan kolonileri tarafından kontrol edilen yarımada önce Pers Kralı Xerxes, daha sonra da Makedonya Kralı Büyük İskender tarafından Asya'dan Avrupa'ya geçişlere sahne olmuştur. Doğu Roma İmparatorluğu'nun kontrolünde olan bölge 1354 yılında büyük bir depreme tanıklık etmiş, bu dönemden sonra ise Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya geçmesi ile Türk yerleşimine açılmıştır.

Osmanlı Dönemi'nde ise İstanbul kuşatması esnasında, Bizans'ın Venedik ve Cenevizlilerden deniz yolu ile yardım almasını engellemek amacıyla Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde Çanakkale Boğazı'nın en dar noktası olan Kilitbahir ve Çimenlik kalelerinin 1462 yılında inşa edilmesi ile Osmanlı Dönemi'nde önemli bir yer haline gelmiştir. Daha sonraları ise 1700'lü yılların sonunda Yarımada üzerinde tabyalar inşa edilmeye başlanmıştır.

Gelibolu, 16. yy. boyunca Çanakkale Boğazı'ndaki en önemli kontrol noktası olma özelliğini sürdürmüştür. Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde yarımada, merkezi Gelibolu olan özel bir bahriye vilayeti haline getirilmiştir. Kent Bursa-Trakya yolu üzerinde önemli bir ticaret merkezi olarak gelişmiştir. Bursa ipeği, Gelibolu yolu üzerinde Edirne ve Raguasa yoluyla Floransa'ya ulaşmaktaydı. Kentin gümrük getirileri önemli gelir kaynağıydı. Bununla birlikte, Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecine girdiği 17. yy'dan 19. yy'a kadar Çanakkale Boğazı'nın birçok kez zorlandığı görülmektedir. Kaleler kıyı tahkimatı işlevi gördüler, ancak gelişmiş askeri tekniklerle başa çıkamayacak durumdaydılar. Bunun üzerine 1790'larda III. Selim Çanakkale Boğazı'nın tahkimatını iyileştirme çalışmalarını başlanmış ve Sultan Abdülhamit de Boğaz'ın savunma sistemini modernize ettirmiştir(Bademli 2000:3).

Son olarak da I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin dokuz cephesinden biri olan Çanakkale Cephesi'ne sahne olan yarımada, savaş sonrası birçok anıt ve mezarlığın yapılması ile çok büyük bir önem kazanmıştır. Gelibolu Yarımadası 1973 yılında milli

park olarak ilan edilmiştir. Bugün, yerli ve yabancı ziyaretçiyi ağırlayan bir milli park haline dönüşmüştür.

2.2. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE TARİHİ YARIMADA

Avrupa'daki politik ve siyasi koşulların özellikle 1900'lü yılların başında oldukça gergin olmasının temel nedeni izledikleri sömürgecilik politikalarının Avrupalı devletleri birbirine düşürmesidir. Avrupalı devletlerden, Almanya ve İtalya'nın siyasi birliklerini geç sağlamaları nedeniyle sömürge düzeninden pay kapmaya çalışmaları devletlerarası rekabeti iyice körüklemiştir. Sanayi Devrimi sonrası yaşanan hammadde temini ve mamul malların pazarlanması büyük devletleri karşı karşıya getirmiştir. Bu gerginlik Almanya'nın hızla silahlanması ve Avusturya ile birlikte başını çektiği İttifak Devletleri ile bunun karşısında İngiltere, Fransa ve Rusya'nın İtilaf Devletlerini oluşturmasıyla daha da artmıştır.

1914 yılı başlarında Avrupa'daki başlıca büyük devletler karşılıklı iki bloğa ayrılmıştır. İki blok arasındaki bu gerginlik 28 Şubat 1914 tarihinde Avusturya'nın Sırbistan'a saldırmasıyla savaşa dönüşmüş ve bu durum I. Dünya Savaşı'nın da başlamasına neden olmuştur. Avrupa'da I. Dünya Savaşı hızla yayılırken, Trablusgarp ve Balkan savaşlarından yeni çıkan Osmanlı Devleti bu savaşlardan yenilgiyle çıkması nedeniyle büyük topraklar ve güç kaybederken, özellikle Balkan Savaşı'ndan sonra Yunanlıların Ege Denizi'ndeki Osmanlı Devleti içerisinde bulunan adaları işgali ile tam anlamı ile demoralize olmuştur.

Osmanlı Devleti, Trablusgarp ve Balkan Savaşları yenilgilerinden sonra Avrupalı devletler tarafından "Hasta Adam" olarak çağırılmaya başlanmıştır. Yunanlıların Ege işgalinin ardından Osmanlı Devleti İngiltere'ye iki gemi siparişi vermiştir. Bu iki gemi tamamlanmış ancak devrin İngiliz Deniz Bakanı Churchill'in gemilerin Osmanlı Devleti'ne teslim edilmeyeceğini açıklaması ve ödenen paranın geri iade edilmemesi Osmanlı Devleti'ni zor bir duruma düşürmüştür. Bu nedenlerden dolayı Osmanlı Devleti, Almanya ile bir savunma ittifakı yapmak zorunda kalmış ve I. Dünya Savaşı'na katılmıştır. Bunun sonucunda Avrupa'da başlayan savaşa, Osmanlı Devleti'nin de girmesiyle Asya ve Afrika kıtaları da dahil olur(Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı 1976:217).

I. Dünya Savaşı'nın başlamasından kısa bir süre sonra başlayan Çanakkale Savaşı'nın büyük bir kısmı Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı sınırları içerisinde cereyan etmiştir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı üzerinde bulunan anıtlar,

mezarlar, müzeler gibi birçok önemli ziyaret noktası Çanakkale Savaşı'ndan kalmıştır. Bu anlamda bu bölümde Çanakkale Savaşı incelenecektir.

Osmanlı Devleti savaşın başında tarafsız kalmakla birlikte, jeostratejik konumu nedeniyle her iki tarafında ilgi alanında idi. Özellikle Rusya ile diğer İtilaf Devletleri'nin irtibatını kesecek bir konumda olması, bu devletleri rahatsız ediyordu. İtilaf Devletleri'ni Çanakkale hareketına yönelten başlıca neden buydu.

İngiltere'yi Çanakkale Boğazı'na hareket yapmaya zorlayan iki önemli neden daha vardı. Birinci neden; Enver Paşa'nın da katıldığı Sarıkamış Harekatı'nın başarısızlıkla sonuçlanmasına rağmen, Rus Çarlığı'nın İngiltere'den yardım talebinde bulunmasıydı. İngiltere'nin değerlendirmelerine göre, Rusya'nın bu talebinin karşılanmasının bir başka stratejik değeri de Türklerin kuvvetlerini doğudan çekerek Çanakkale'ye kaydırmaları halinde; Batı cephesinde İtilaf Devletleri lehine bir durum yaratacak olmasıydı. İkinci neden ise; Cemal Paşa'nın, 3 Şubat 1915'de başlayan Süveyş Kanalı Harekatı'nın Mısır'daki İngiliz kuvvetleri komutanı General Maxwell üzerinde yarattığı endişe idi.

Her ne kadar “Kanal Harekatı” başarısızlıkla sonuçlanmışsa da; General Maxwell kendi hükümetine, Osmanlı kuvvetlerinin bu bölgeden çekilmesini sağlayacak ikinci bir cephenin açılmasını önermişti. Amiral Carden'in ayrıntılı 11 Ocak tarihli hareket planı 15 Ocak günü hükümet tarafından kabul edilerek, istediği gemilere ilaveten, yeni hizmete giren Queen Elizabeth muharebe gemisinin de emrine verileceği kendisine bildirildi. Böylece İngilizleri Çanakkale Boğazı'na getirecek kuvvetler tamamlanmış oldu. İtilaf Devletleri'nin Çanakkale taarruzundan beklentileri şunlardır:

- Almanya'nın en önemli müttefiklerinden birisini saf dışı bırakmak,
- Rusya'ya yardım için hayati öneme sahip bir deniz ulaştırma yolunu açmak,
- Hala tarafsız olan Balkan Devletleri'ni, özellikle Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya'yı İtilaf Devletleri safına çekmek.

Almanlar, Osmanlı Devleti'ne, Akdeniz'de İngiliz Donanması'nın takip ettiği iki gemisini (Goben ve Breslau) hibe etmeyi teklif etti. Amiral Souchon komutasındaki Goben ve Breslau, 10 Ağustos 1914'te Çanakkale Boğazı'ndan girerek İstanbul'a doğru hareket etti. 16 Ağustos 1914'te Osmanlı Devleti bu iki gemiyi satın aldığını duyurmuştur.

Goben'e Yavuz, Breslau'a Midilli isimleri verilmiştir. Bununla birlikte Boğazlar'ın kapatıldığı duyurulmuştur. Böylece boğazlardan geçmek isteyen Fransız ve İngiliz ticaret gemilerine izin verilmemiştir. Daha sonra ise Amiral Souchon komutasındaki Osmanlı Filosu, Rusya'nın Karadeniz'deki Sivastapol'ünde bulunduğu üç limanı bombalamış, hemen sonrasında Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne savaş ilanı ile Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'na girmiştir(<http://www.gelibolutarihimilliparki.gov.tr>,15/04/2010).

2.2.1 Çanakkale Savaşı

I. Dünya Savaşı içerisinde Osmanlı Devleti'nin dokuz cephesi vardır. Bunlar; Kafkasya Cephesi, Çanakkale Cephesi, Kanal Cephesi, Filistin-Suriye Cephesi, İran Cephesi, Makedonya Cephesi, Hicaz ve Yemen Cephesi, Irak Cephesi, ve Galiçya Cephesidir. Çanakkale Savaşı 19 Şubat 1915 tarihinde HMS Cornwallis Zırhlısı'nın topçu subayı Yüzbaşı Harry Minchin'in 11 bin metreden yaptığı ateş ile fiilen başlamıştır. Gelibolu Yarımadası Çanakkale Savaşı'nda önemli bir savaş alanı olarak öne çıkmaktadır. Çanakkale cephesi kronolojik olarak deniz harekatı ve kara harekatı olmak üzere ikiye ayrılır. Özellikle kara harekatı yarımada için çok önemlidir(Steel, Hart, 1994:50).

2.2.1.1 Deniz Harekatı

Osmanlı Devleti donanması, bakımsızlık ve imkansızlıklardan dolayı nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olarak I. Dünya Savaşı'na girmek zorunda kalmıştı. Savaş öncesinde, donanmanın güçlendirilmesi amacıyla İngiltere'ye sipariş edilerek yapımı tamamlanmış ve parası ödenmiş olan Sultan Osman ve Reşadiye isimli Osmanlı gemilerine, İngiltere tarafından el konulmuştu. Çanakkale Boğazı savunma sistemini oluşturan topların çoğu eski, atış mesafeleri kısa, cephaneleri çok azdı. Bu nedenle Çanakkale Boğazı savunma sistemini güçlendirmek için yoğun çabalar harcandı. (http://www.tsk.tr/10_ARSIV/10_4_Diger_Haberler/2006/Canakkale_Savaslar_i_Dokuman_i.html,18/05/2010)

Boğazı zorlayacak olan düşman filosunun komutanı Amiral Carden ise, durumdan çok emindi. Nitekim 2 Mart 1915'de Churchill'e gönderdiği telgrafta; "14 gün sonra İstanbul'dayız" diyordu(Moorehead 2000:50). Bu ifadesine rağmen Amiral Carden,

12 Mart 1915 günü görevinden istifa etti. Yerine harekattan bir gün önce Amiral De Robeck atandı. Churchill, Amiral De Robeck'e gönderdiği mesajda, hareketin hiç geciktirilmeden ve başka bir emir beklemeksizin ilk fırsatta icrasını emrediyordu. Ancak, 360 tonluk bir tekne olan Nusrat Mayın Gemisi güçlükle elde edilebilen son 26 mayını, 7-8 Mart 1915 gecesi 100'er metre arayla, Erenköy önlerinde sahile paralel olarak dökmüştü.

18 Mart 1915 tarihinde, Osmanlı kıyı tabyalarının başarılı atışları sonucunda, saat 12.30'da İngiliz ve Fransız Donanması ilk kayıplarını vermeye başladı ve İngiliz Agamemnon, Lord Nelson, Albion ve Fransız Charlemagne gemileri isabet aldı. Bir süre sonra da Fransız zırhlısı Bouvet, 600 kişilik personeli ile beraber Nusrat Mayın Gemisi tarafından döşenen mayınlardan birine çarparak battı. Boevet'in yerini almaya çalışan Irresistable Gemisi ve Ocean Zırhlısı da aynı hattaki mayınlara çarparak battılar. Tüm gemiler, saat 19:00'dan itibaren top taarruzu altında boğazı terk etmeye başladılar. Böylece İngiliz ve Fransız gemilerinden oluşan Birleşik Filo, Çanakkale Boğazı'nı deniz hareketi ile geçememiştir.

2.2.1.2 Kara Harekatı

Çanakkale Boğazı'nın donanma ile geçilmesinin mümkün olmadığını anlayan İtilaf Devletleri, bu defa da kara harekatı ile ilgili hazırlıklar yapmaya başladılar. İtilaf Devletleri'nin planına göre; Kuzey Çıkarma Grubu'nu oluşturan Anzak Kolordusu kuzeyde Kabatepe bölgesine, güney çıkarma grubu ise Seddülbahir bölgesine çıkarılacaktı. Planlar, asıl taarruz güneyde olacak şekilde hazırlanmıştı. Türk savunmasının güney kanadını tespit amacı ile bir Fransız tugayı Kumkale bölgesine çıkarma yapacak, Bolayır ve Beşiğe bölgesine de amfibi gösteri icra edecekti. İtilaf Devletleri'nin planı Gelibolu müstahkem mevkiine kısa sürede el atarak, donanmayı savunmasız bir boğazdan geçirme ve İstanbul'u ele geçirme düşüncesine dayanıyordu. 26 Mart 1915'te kurulan 5. Ordu'ya komutan olarak atanan General Liman Von Sanders, Türk savunmasının esasını teşkil eden "düşmanın çıkmasına izin vermeden imhasını sağlama" şeklindeki ana fikri terk ederek, "kıyılarda nispeten zayıf kuvvetlerle düşmanı karşılama, derinlikte güçlü ihtiyatlarla imha" ana fikrini benimsemişti.

25 Nisan 1915 saat 04:30'da Anzaklar Arıburnu'na çıkmışlardır. Anzakların hedefi Conk Bayırı'nı ele geçirmektir. Anzak çıkarmasını haber alan Kurmay Yarbay Mustafa

Kemal, Conk Bayırı'nın stratejik önemini biliyordu. Bundan dolayı saat 05:59'da yanına 57. Alay'ı alarak Conk Bayırı'na doğru yürüyüşe geçmiştir. Anzak Kolordusu ile Mustafa Kemal yönetimindeki 57. Alay saat 09:30 sularında karşılaşmıştır. Conk Bayırı'nın stratejik önemini bilen Kurmay Yarbey Mustafa Kemal, 57. Alay'a "Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek süre içerisinde yerimize yeni komutanlar ve askerler gelebilir." demiş ve 57. Alay'ın I. ve II. taburlarını Anzakların üzerine hücum ettirmiştir. 25 Nisan gündüz taarruzlarında emrindeki 57. Alay'ı emir beklemeden savaşa sokan Kurmay Yarbey Mustafa Kemal'in yönettiği koordineli taarruz, Anzak ordusunun genişlemesini engelleyen ilk ciddi harekettir. Arıburnu muharebelerinde amacına ulaşamayan düşman daha sonra sırasıyla Kirte ve Anafartalar bölgelerine taarruz etmiştir. Yaklaşık 8,5 ay süren kara hareketi sürecinde her iki taraf da çok ciddi can kayıplarına uğramıştır.

Nitekim alınan kararlar doğrultusunda Anafartalar ve Arıburnu bölgesi 8 Aralık 1915-20 Aralık 1915 tarihleri arasında, Seddülbahir bölgesi ise 28 Aralık 1915-9 Ocak 1916 arasında tamamen tahliye edilmiştir(Oglander 1940:47). Saldırıların başarısız olması ile İtilaf Devletleri kuvvetleri geri çekilmek zorunda kalmıştır. Açılan bu cephelerde de hedefine ulaşamayan İtilaf Devletleri artık çekilme planlarına başlamıştır(<http://www.tsk.tr>,18/05/2010).

2.2.2 Çanakkale Savaşı'nın Sonuçları

Bu muharebelerin en belirgin sonucu; fiilen Çanakkale Savaşı ile İstiklal Savaşı arasında bağ olmasa da Atatürk'ün Çanakkale Savaşı'nda, kazandığı askeri başarılar sonucu ulusal bir kahraman olması ve bu unvan ile daha sonra İstiklal Savaşı'nı başlatması ve yönetmesidir. Çanakkale Savaşı'nın diğer sonuçları şöyledir;

- İtilaf Devletleri'nce başlatılan Çanakkale seferi, sonunda sadece bir askeri olay olmaktan çıkmış ve İtilaf Devletleri'nin iç işlerine kadar etki yapan çok yönlü bir Dünya olayı düzeyine erişmiştir.
- Ülkelerin bağımsızlık hareketlerine güç vermiş ve örnek olmuştur. Birçok ülke bağımsızlık fikrinin temelini Çanakkale'den almıştır.

- Çanakkale ve İstanbul Boğazları'nın kapatılmasıyla, İtilaf Devletleri ile irtibatı kesilen ve lojistik destek alamayan Rusya'da karışıklıklar başlamış ve 1917 yılında Bolşevik Devrimi gerçekleşmiştir.
- Çanakkale Savaşı İngiliz devlet adamı Churchill'in deyişiyle, Viyana'dan Hindistan'a kadar dünya siyasi haritasının değişmesine, İtilaf Devletleri'nin savaştan evvel anlaştıkları dünya düzeninin kurulamamasına neden olmuştur.
- Çanakkale Savaşı, İstiklal Savaşı'nın temellerinin atılmasına önemli katkıda bulunmuştur(http://www.tsk.tr/10_ARSIV/10_4_Diger_Haberler/2006/Canakkale_Savaslari_Dokumani.htm,18/05/2010).

2.3. GELİBOLU YARIMADASI'NDA TURİZMİN GELİŞİMİ

Gelibolu Yarımadası'nda mevcut olan mezarlık, anıt, şehitlik ve müzelere ziyaret II. Dünya Savaşı'ndan sonra düzenlenen anma törenleri ile başlamıştır. 2000 yılında Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park Kanunu'nun Resmi Gazete'de yayınlanması ve yürürlüğe girmesi ile Milli Park'ın doğal, tarihi ve kültürel değerleri, harp tarihi esaslarına ve çevreye uyumlu olarak korunur ve geliştirilmesi ilkesi ile Gelibolu Yarımadası özellikle turizm açısından gelişmeye başlamıştır(<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr>, 16/07/2010).

Tablo 2.1: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'ndaki Müzelerinin 1993- 2010 Arası Ziyaretçi Sayısı

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
90.376	100.626	104.620	126.734	137.622	145.540	147.464	152.665	140.808
2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
146.518	155.008	230.245	300.500	293.300	199.700	37.500	120.000	166.000
							Toplam	2.795.226

Kaynak: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park Müdürlüğü, 2010

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park Müdürlüğü verilerine göre, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Müdürlüğüne bağlı müzeleri ziyaret eden kişi sayısı 1994 yılında 100.626 iken, 2004 yılında 230.245, 2006 yılında ise 293.300'e ulaşmıştır. Ziyaretçilerin büyük çoğunluğu Türkiye'nin dört bir yanından gelenlerdir. Her sene ise ortalama 60-80 bin yabancı yoğun, olarak Avustralyalı ve Yeni Zelandalı olmak üzere,

milli parkı ziyaret etmektedir. 2006 yılında bazı müzelerin geçici olarak kapatılmasından dolayı ziyaretçi sayısında azalma gözlenmektedir(Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Müdürlüğü 2010).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın, ilköğretim ve ortaöğretim sosyal etkinlikler yönetmeliğinin 2005 yılında Resmi Gazete'de yayınlaması ve bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı'nın, il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerine vermiş olduğu özellikle ilköğretim ve orta öğretim öğrencilerinin Çanakkale gezisine götürülme talimatı ile Gelibolu Yarımadası'na öğrenci ziyaretleri son yıllarda oldukça artmıştır. Başlarda hafta sonları gezisi olarak düşünülen Çanakkale gezisi, daha sonra yoğunluğun artması ile hafta içlerine de kaydırılmıştır. Öğrenci grupları ağırlıklı olarak Nisan ve Mayıs aylarında Çanakkale gezisini yapmaktadırlar(http://digm.meb.gov.tr/belge/yonetmelik_SosyalEtkinlikler.doc, 05/06/2010).

2.3.1. Gelibolu Yarımadası'ndaki Turistik Arz

Son yıllarda bölgeye ilginin artması, Gelibolu Yarımadasındaki turistik arzı da canlandırmıştır. Milli Park alanının sit alanı olması dolayısıyla konaklama yerleri ve yeme içme tesisleri Eceabat İlçe Merkezi ve köylere toplanmıştır. Özellikle Nisan ve Mayıs ayları bölgede yüksek sezon olarak tanımlanmaktadır. Bu aylarda Gelibolu Yarımadası'na olan ilgi hafta sonları yoğunlaşmaktadır. Nisan ve Mayıs aylarında hafta sonlarında yoğunlaşan, yılın her ayı ise ziyaret edilen Gelibolu Yarımadası'na, ziyaretçi olarak gelen turistler bölgeyi gününbirlik gezdikleri gibi, bir ya da iki gece konaklama da yapmaktadırlar. Yasal düzenlemeler gereği konaklama yerlerinin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı üzerinde sınırlı olması dolayısıyla ziyaretçiler hem Gelibolu Yarımadası'nda bulunan mevcut tesislerde hem de ağırlıklı olarak Çanakkale içerisinde bulunan konaklama tesislerinde kalmaktadırlar.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı gezen ziyaretçiler, turları esnasında özellikle kahvaltı ve öğle yemeği ihtiyaçlarını Gelibolu Yarımadası'nda bulunan yeme içme tesislerinden karşılamaktadırlar. Bu tesisler ise ağırlıklı olarak Eceabat İlçesi ve Alçıtepe Köyü'nde yer almaktadır. Bunun dışında Seddülbahir Köyü, Morto Koyu, Kabatepe de bulunan restoran ve kafeler de tercih edilebilmektedir. Konaklama talebini karşılayan konaklama tesislerinin çoğunluğu Çanakkale İl Merkezi'nde ve Güzelyalı

Beldesi'nde toplanmıştır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nda turizm arzını geliştirmek amacı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Çevre ve Orman Bakanlığı'na yapılan çalışmalar aşağıda tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2.2: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı İçinde Finansmanı Kültür ve Turizm Bakanlığınca Sağlanan Eceabat Köylere Hizmet Götürme Birliğince Yapılan İhaleler

İŞİN ADI	İHALE TARİHİ	İŞ BİTİM TARİHİ
Çanakkale Şehitler Abidesi Rölyef, Mozaik Yapımı ve Çevre Düzenleme İşİ	22.11.2003	05.06.2004
Çanakkale Şehitler Abidesi Çatı Yapımı ve İzolasyonu	17.09.2004	31.12.2004
Kilitbahir Kalesi, Ertuğrul Tabyaları, Namazgah Tabyaları, Yahya Çavuş Şehitliği, Şehitler Abidesi Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon ve Çevre Düzenleme Projesi Yapımı	27.05.2005	08.05.2006
Kilitbahir Kalesi, Ertuğrul Tabyaları, Namazgah Tabyaları, Yahya Çavuş Şehitliği, Çanakkale Şehitler Abidesi Restorasyonu, Onarımı ve Çevre Düzenlemesi İşİ	21.11.2005	30.05.2007
Çanakkale Şehitler Abidesi Altında Yer Alan Şehitler Belgeliği Bölümü'nün Güçlendirilmesi Ve Yeniden Yapılması İşİ	15.08.2006	01.03.2007
Eceabat Eski Jandarma Binası Restorasyonu	20.11.2006	15.04.2007
Çanakkale Şehitler Abidesi'nin Sembolik Türk Şehitliği Yapımı, Çevre Düzenlemesi İşİ	29.11.2006	15.06.2007
Rumeli Mecidiye Tabyaları Restorasyonu ve Çevre Düzenlemesi İşİ	15.11.2007	31.12.2007
Çanakkale Abide Altı Şehitler Belgeliği Müzesi Projesi Yapımı	15.07.2008	29.10.2008
Rumeli Mecidiye Tabyaları Restorasyonu ve Çevre Düzenlemesi İşİ	02.02.2009	İşin Yapımı Devam Etmektedir

Kaynak: Eceabat Kaymakamlığı,2010

Tablo 2.2'e göre, Şehitler Abidesinde yapılan mozaik, rölyef çevre düzenlemesi ve abidenin çatı yapımı ve izolasyonu ihalesi yapılmıştır. Gelibolu Yarımadası'nın en çok ziyaret edilen yerlerinden birisi olan Şehitler Abidesi'nde yıpranan rölyeflerin onarılması, mozaiklerin ve çevrenin düzenlenmesi gerekmektedir. Buna göre yapılan bu ihaleler ile Şehitler Abidesi bakım onarım ve çevre düzenlemeleri yapılmaktadır. Kilitbahir Kalesi, Ertuğrul Tabyaları, Namazgah Tabyaları, Yahya Çavuş Şehitliği, Rumeli Mecidiye

Tabyaları Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nda yerli turistler tarafından en çok ziyaret edilen yerlerdendir. Bundan dolayı yapılan bu ihaleler ile çevre düzenlemeleri tamamlanmıştır.

Tablo 2.3: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı İçinde Finansmanı Çevre ve Orman Bakanlığı'nca Sağlanan Eceabat Köylere Hizmet Götürme Birliğince Yapılan İhaleler

İŞİN ADI	İHALE TARİHİ	İŞ BİTİM TARİHİ
5734-m'lik Alçitepe Abide Yolu 2200 M'lik Abide Ring Yolu	06.09.2004	29.04.2005
Kilye Anatanıtım Merkezi Duvar Rölyefi Yapımı	19.10.2004	10.03.2005
Soğanlıdere(Şahindere) Şehitliği Yapımı İşi	19.10.2004	26.05.2005
Gelibolu-Eceabat Yolu Kilye Koyu Kavşağı	18.10.2004	28.12.2007
Jandarma İskelesi Ziyaretçi Dinlenme Noktası Yapımı	26.11.2004	01.04.2005
Alçitepe Bakı Terası Yolu Yapımı İşi	19.11.2004	05.05.2005
Alçitepe-Eceabat Yol Ayrımı Anzak Koyu Yolu Yapımı	09.12.2004	08.01.2008 Tarihinde sözleşme feshedildi.
Kocadere Hastane Şehitliği Yapımı İşi	22.12.2004	20.04.2005
Tanıtım ve İletişim Stratejisi Geliştirme ve Uygulama İşi	13.01.2005	30.03.2005
Soğanlıdere Şehitliği Yolu Yapımı İşi	12.04.2005	31.05.2005

Kaynak: Eceabat Kaymakamlığı,2010

Tablo 2.3: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içinde finansmanı Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca sağlanan Eceabat Köylere Hizmet Götürme Birliğince yapılan ihalelerin bir çoğunda, yerli ve yabancı turistlerin ziyaret noktalarına ulaşımını kolaylaştırmak için yapılan yollar olduğu görülmektedir.

Tablo 2.4: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nda Bulunan Konaklama İşletmeleri Ve Yatak Kapasiteleri

Konaklama Tesisi ve Bulunduğu Yer	Yatak Kapasitesi
Eceabat Sabancı Öğretmen Evi	40
Boğaz Ev Pansiyon Kilitbahir Köyü	15
Köşk Pansiyon Seddülbahir Köyü	29
Kum Otel ve Kamping Kabatepe	172
Doğanay Pansiyon Seddülbahir Köyü	40
Helles Panorama Pansiyon Seddülbahir Köyü	17
Dardanel Pansiyon Seddülbahir Köyü	30
Kale Pansiyon Seddülbahir Köyü	28
Eceabat Hotel Tj's Hostel Eceabat	155
Mokamp Pansiyon Seddülbahir Köyü	12
Boss-2 Otel Eceabat	83
Karadağ Pansiyon Alçitepe Köyü	20
Boss – 1 Hotel Eceabat	52
Gürbüz Ev Pansiyonu Alçitepe Köyü	30
<u>Aqua</u> Hotel Eceabat	101
Ece Otel Eceabat	55
Korkmaz Pansiyon Eceabat	65
Villa Bağcı Butik Konaklama Evi Kilitbahir Köyü	8
The Gallipoli Houses Kocadere Köyü	23
Meriç Pansiyon Eceabat	55
TOPLAM	1030

Kaynak: <http://www.eceabat.gen.tr/oteller.asp>,2010

Tablo 2.4'e göre, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde yer alan konaklama işletmeleri ve kapasiteleri görülmektedir. Buna göre her yıl yerli ve yabancı yüz binlerce turist ziyaret ettiği Gelibolu Yarımadası'nda konaklama tesisleri ve yatak kapasitesi kısıtlıdır. Bununla temel nedeni Milli Park alanının koruma altında olması ve inşaat izinlerinin çok kısıtlı olmasıdır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde bulunan konaklama tesislerinin genelde pansiyon ve kamping olduğu görülmektedir. Konaklama tesisleri ve yatak kapasiteleri yetersizdir. Ancak, Kocadere Köyü'nde bulunan Gallipoli Houses Oteli gibi otellerin teşviki ile Milli Park yapısı bozulmadan, konaklama talebini karşılayabilecek oteller yapılmalıdır.

Nisan ve Mayıs aylarında Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ziyaretleri Cuma, Cumartesi ve Pazar günleri içerisinde yoğunlaşmaktadır. Bundan dolayı, Cumartesi ve Pazar günleri öğle saatleri özellikle Alçıtepe Köyü içerisinde bulunan restoranların öğle yemeği ihtiyacının karşılandığı ana merkez olduğu görülmektedir.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde bulunan Kabatepe Limanı, Gökçeada'ya yapılan tarifeli deniz seferlerinin yapıldığı ana limandır. Gökçeada, özellikle okulların kapanması ile Temmuz ve Ağustos aylarında yoğun bir ziyaretçi akımına uğramaktadır. Ziyaretçilerin büyük kısmı ise Kabatepe Limanı'nı kullanmaktadır.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na gelen yerli ve yabancı turistler için seyahat acentaları turlar hazırlamaktadırlar. Gelibolu Yarımadası'na gelen Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistler için hazırlanan genel bir tur programı vardır. Bölgede yer alan yerel seyahat acentalarının ve İstanbul'da yer alan yarımadaya tur düzenleyen acentalarının uyguladıkları programdır. Anzak Turu olarak adlandırılan bu turlarda ağırlıklı olarak İstanbul'dan ya da Kuş Adası'ndan bölgeye gelen turistler, Kabatepe Müzesi, Anzak Koyu, Arıburnu Mezarlığı, 25 Nisan Şafak Ayini Tören Alanı, Lone Pine Mezarlığı, Kırmızı Sırt Siperleri, 57. Alay Şehitliği, Nek Mezarlığı ve Conk Bayırı'nı gezmektedirler. Bununla birlikte "Özel Tur" olarak adlandırılan turlar ile Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde yer alan diğer mezarlık, anıt ve şehitlikler de ziyaret edilebilmektedir(<http://www.anzacgallipolitours.com/tours/tours1.html>,2010).

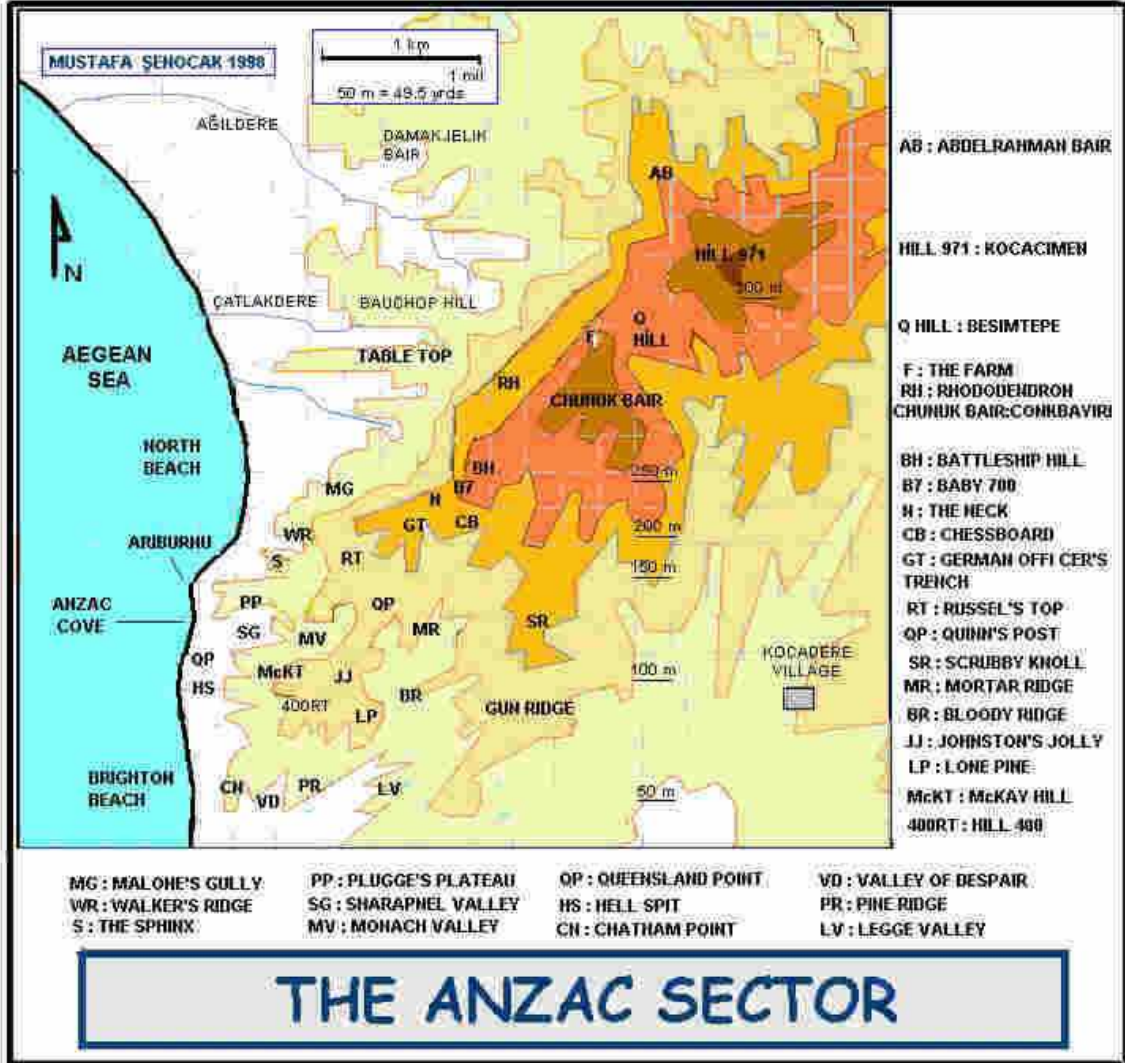
Harita 2.2 Günlük Şehitlik Turu Gezi Noktaları

Kaynak: <http://www.canakkaledenince.com/pages/turlar/pages/gunluksehitlik/>

Harita 2.2’de Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’na gelen yerli turistler için düzenlenen turlardaki genel olarak ziyaret edilen yerler gösterilmiştir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’na ziyaret amacı ile gelen yerli turistlerin, Gelibolu Yarımadası’nın hem güneyini hem de kuzeyini gezdikleri görülmektedir. Bunun temel nedeni ziyaret edilen Türk mezar ve anıtlarının hem güneyde hem de kuzeyde bulunmasıdır. Buna karşılık Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’nı ziyaret eden yabancıların büyük çoğunluğunun Avustralyalı ve Yeni Zelandalı olduğu görülmektedir. Çanakkale Savaşı’nda çarpışan Anzakların kuzeyde Arı Burnu Cephesi’nde yoğun olarak çarpışmasından dolayı, Avustralya ve Yeni Zelanda anıt ve mezarları kuzey cephesinde yoğunlaşmıştır. Bölgede yabancılar için düzenlenen turlar bundan dolayı genelde kuzey cephesini kapsamaktadır.

Harita 2.3 Anzak Bölgesi

Kaynak: <http://users.netconnect.com.au/~ianmac/gallipol.html>,2010

Yukarıdaki haritada Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Anzak bölgesinde yer alan mezarlıklar ve önemli noktalar görülmektedir. Anzaklar, 25 Nisan 1915'te Arıburnu'na çıktıktan sonra Çanakkale Savaşı kara hareketi bitene kadar Yarımada'nın kuzeyinde çarpışmışlardır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na gelen Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistler bu noktalara geziler yapmaktadırlar.

Harita 2.4 Anzak Turu Gezi Noktaları

Kaynak: <http://www.anzacgallipolitours.com/tours/tours1.html>

Harita 2.6' da, Gelibolu Yarımadasına gelen Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistler için düzenlenen turlardaki genel olarak ziyaret edilen yerler gösterilmiştir. İki haritanın incelenmesi sonucunda yerli ve yabancı turistlerin farklı tur güzergahlarının olduğu görülmektedir. Bunun dışında yerli ve yabancıların Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde ziyaret edebilecekleri noktaları şunlardır:

Tablo 2.7 Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Ziyaret Noktaları

Çanakkale Şehitler Abidesi	Kilitbahir Kalesi
Fransız Anıtı	Seyit Onbaşı Anıtı
İlk Şehitler Anıtı	Havuzlar Şehitliği
Fevzi Çakmak Anıtı	Kereviz Dere Şehitliği
Salim Mutlu Müzesi	Sargı Yeri Şehitliği
Son Ok Anıtı	Nuri Yamut Anıtı
Twelve Tree Copse Mezarlığı	Pink Farm Mezarlığı
Kabatepe Müzesi	Mehmetçiğe Saygı Anıtı
Kanlı Sırt Yazıtı	Lone Pine Avustralya Anıtı
Yarbay Hüseyin Avni Şehitliği	Yüzbaşı Mehmet Şehitliği
Jonhston's Jolly Mezarlığı	Kırmızı Sırt Siperleri
Courtney Steels Post Mezarlığı	57. Alay Şehitliği
Quinn's Post Mezarlığı	Baby 700 Mezarlığı
Arı Burnu Yarları	Mehmet Çavuş Anıtı
Conkbayırı Yazıtları	Conk Bayırı Atatürk Anıtı
Conkbayırı Yeni Zelanda Anıtı	Kemal Yeri Yazıtı
Shell Green Mezarlığı	Şarapnel Vadisi Mezarlığı
Anzak Koyu	Arı Burunu Anıtı ve Mezarlığı
Wolker's Ridge Mezarlığı	The Nek Mezarlığı
The Farm Mezarlığı	Hill Sixty Mezarlığı
Embarkation Pier N.2 Mezarlığı	7th Field Ambulance Mezarlığı
Damakçıbayırı Anıtı	Yusufçuk Tepe Anıtı
Bigalı Köyü Atatürk Evi ve Müzesi	Kireçtepe Şehitliği
Eceabat Tarihe Saygı Parkı	Akbaş Şehitliği

2.3.2 Opet Tarihe Saygı Projesi ve Gelibolu Yarımadası'na Olan Etkileri

Şubat 2006'da başlayan Tarihe Saygı Projesi ile Gelibolu Yarımadası'nı ziyaret eden yerli-yabancı turistlerin Gelibolu Yarımadası'nı sorunsuz bir şekilde gezmelerine katkıda bulunacak fiziki ve sosyal çalışmalar Opet tarafından başlatılmıştır. Gelibolu Tarihi Milli Parkı içerisinde bulunan Alçıtepe, Seddulbahir, Bigalı, Kilitbahir, Büyük Anafarta ve Küçük Anafarta köyleri; köy meydanları, müzeler, modern tuvaletler, satış reyonları yenilenecek turizm canlandırılmıştır.

Ziyaretçilere hizmet veren çalışanlar için Eceabat Halk Eğitim Müdürlüğü işbirliği ile eğitimler verilmiştir. İngilizce, pansiyonculuk, temizlik ve hijyen konularında verilen bu kurslarda bugüne kadar yaklaşık 150 kişi sertifika almıştır.

Projenin uygulandığı köyler ile Eceabat'taki tüm evlerin dış cepeleri boyanarak, temiz bir görünüme kavuşmaları sağlanmıştır. Bölgeyi ziyaret eden öğrencilerin konaklamasına imkan verecek olan Gençlik Merkezi binasının da yenilenecek hizmete girmesi sağlanmıştır.

Eceabat sahiline açık hava müzesi niteliğinde bir park yapılmıştır. Bölgenin bütünsel bir simgesi olan "Tarihe Saygı Parkı", Çanakkale Savaşı'nın tüm detaylarını gözler önüne serecek şekilde donatılmıştır. Parkın ziyaretçilere, savaş dönemini yerinde ve uygulamalı olarak görebilmelerini sağlayacak, eğitici bir misyon üstlenmesi de hedeflenmiştir (<http://www.opet.com.tr/tarihesaygi/hakkinda.html>, 2010).

2.3.2.1. Alçıtepe Köyü'nde Yapılan Çalışmalar

Alçıtepe Köyü'ndeki çalışmalar, köy meydanının zemininin değişimi ile başlamıştır. Meydanın granit parke taşı ile kaplanmasından sonra peyzaj düzenlemesi yapılarak ağaç ve çiçekler dikilmiş, aydınlatması yapılmıştır. Meydanda yer alan Atatürk büstü yenilenmiştir. Köy meydanı şehir mobilyaları ile donatılmıştır. Köy kahvesi ve satış reyonları yenilenmiştir. Köyde yer alan Salim Mutlu Müzesi'nin içi ve dışı tamamen yenilenmiştir. Köyün girişi ağaçlandırılmış ve panolarla donatılmıştır, aynı zamanda yine köyün girişinde yer alan eski askeri lojman binasının dış cephesi Atatürk konulu resimlerle giydirilmiştir.

Köyde bulunan iki adet restoran boyanarak, iç mekanları yeniden dizayn edilmiş ve ekipman konusunda destek verilmiştir. Köy okuluna yemekhane yapılmış, okulun bahçesine ise çocuk oyun parkı yapılarak, okula bilgisayar verilmiştir. Köyün tüm evlerine boya dağıtılarak köyün tüm evlerine boya dağıtılarak isteyenlerin evlerini boyamaları sağlanmıştır. Köy muhtarlığına bilgisayar verilmiştir. Köy halkına İngilizce, fotoğrafçılık, takı tasarımı, ev pansiyonculuğu, bilgisayar, tuvalet temizliği ve hijyen eğitimleri verilmiştir.

2.3.2.2. Kilitbahir Köyü'nde Yapılan Çalışmalar

Kilitbahir köy meydanının zemini granit taşla kaplanmış, peyzaj düzenlemesi yapılmış, meydanın etrafı ahşap çitlerle çevrelenmiştir. Köy girişinde yer alan Atatürk büstü yenilenmiş, çevre peyzajı yapılmıştır. Meydana şehir mobilyaları (bank, çöp tenekeleri) yerleştirilmiştir. Köydeki evlerin boyanması için boya dağıtılmış ve isteyenlerin evlerini boyaması sağlanmıştır. Eski köy kahvesi yenilenmiş, masa ve sandalyeleri değiştirilmiştir.

Köy okulunun peyzajı gerçekleştirilmiştir. Köye bir çocuk oyun parkı yapılmıştır. Köy okulunu çevreleyen istinat duvarları, Atatürk konulu panolarla çevrelenmiştir. Kilitbahir giriş-çıkışına yönlendirici ve köyü tanıtıcı panolar yerleştirilmiştir. Eski karakol binası yenilerek Kültür ve Sanat Merkezi'ne dönüştürülmüştür. Aynı zamanda Kilitbahir kalesine bağlanan yolun taş kaplaması, çevre düzenlenmesi ve aydınlatması yapılmıştır.

2.3.2.3. Bigalı Köyü'nde Yapılan Çalışmalar

Atatürk'ün Çanakkale Savaşları'nda karargah olarak kullandığı evin bulunduğu Bigalı Köyü'ndeki çalışmalar Gelibolu 2. Kolordu Komutanlığı koordinatörlüğünde yapılmıştır. Atatürk büstü yenilenmiş, kullanılmayan durumdaki okul binası yıkılıp, Atatürk Parkı'na dönüştürülmüştür. Park şehir mobilyaları ile donatılmıştır. Eski okul lojmanı 19. Tümen Müzesi'ne haline getirilmiştir. 57.Alay yürüyüş yolu yapılmıştır. Bigalı Köyü'ne Atatürk konulu görsel panolar yerleştirilmiştir. Köy meydanının zemini granit parke taşı ile kaplanmış, meydana ağaç ve çiçekler dikilmiş, aydınlatılması yapılmıştır. Meydana şehir mobilyaları konulmuştur.

Köy kahvesinin içi ve dışı yenilenmiştir. Köy camisinin dış cephesi boyanmıştır. Muhtarlık binası yenilenmiş, bilgisayar ve gerekli malzemeler verilmiştir. Kütüphane binasının çatısı ve aydınlatılması yapılmış, bilgisayar ve diğer malzemeler verilmiştir. Köye umumi tuvalet yapılmıştır.

2.3.2.4. Küçük Anafarta Köyü'nde Yapılan Çalışmalar

Küçük Anafarta Köyü meydanında peyzaj çalışmaları yapılmıştır. Parkın duvarları dijital baskılı brandalarla giydirilmiştir. Meydana aydınlatma tesisatı döşenerek, meydanın aydınlatılması sağlanmıştır.

Küçük Anafarta Köyü giriş yolu ve çevresindeki evlerin taş duvarların arasına derzli sıva uygulaması yapılmıştır. Köy halkına boya dağıtılarak, isteyenlerin evlerini boyamaları sağlanmıştır. Kooperatif binasının çatısı yenilenmiştir. Köy kahvesi ve muhtarlık binası yenilenirken, köye üç odalı misafirhane yapılmıştır.

2.3.2.5. Eceabat İlçesi'nde Yapılan Çalışmalar

Eceabat İlçesi'ndeki binaların duvarları, Atatürk konulu brandalarla kaplanmıştır. İlçede yer alan restoran, otel, kahve ve kafelere servis takımları dağıtılmıştır. Eceabat Kakmadağ'da 3 bin metrekare alan üzerindeki Türk Bayrağı yenilenmiştir. Eski Çocuk Esirgeme Binası, 80 yataklı Eceabat Gençlik Merkezi'ne dönüştürülmüştür.

Eceabat Belediyesi'ne cenaze arabası hibe edilmiştir. Eceabat Limanı feribot çıkışında, 5 kadın, 10 erkek gözlü umumi tuvalet yapılmıştır. Eceabat Belediye Başkanlığı'na boya verilmiş ve ilçede yer alan ev sahiplerinin evlerini boyaması sağlanmıştır. Eceabat feribot iskelesinin yanına açık hava müzesi niteliğindeki "Tarihe Saygı Parkı" yapılmıştır.

2.3.2.6. Seddülbahir Köyü'nde Yapılan Çalışmalar

Seddülbahir Köyü Meydanı granit taşla kaplanarak, meydanın çevresi yeşillendirilmiştir. Köy meydanı ışıklandırılmış ve şehir mobilyaları ile donatılmıştır. Meydanda yer alan satış reyonları yenilenmiştir. Atatürk büstü yenilenmiş ve ışıklandırılmıştır. Köye bir çocuk oyun parkı yapılmıştır.

Köydeki yollar ağaçlandırılmıştır. Köy halkına boya dağıtılmış ve isteyenlerin evlerini boyaması sağlanmıştır. Aynı zamanda köy tuvaleti de boyanmıştır. Köy kahvesi ve restoranına masa, sandalye, servis takımları verilmiştir. Köye gelen ziyaretçilerin araçların park etmesi için otopark yapılmış ve çevresi ağaçlandırılmıştır. Seddülbahir Köyü'nde yer alan müze bahçesinin peyzajı yapılmıştır.

2.3.2.7. Büyük Anafarta Köyü'nde Yapılan Çalışmalar

Büyük Anafarta Köyü meydanında peyzaj çalışmaları yapılmış, meydan aydınlatılmıştır. Köy meydanına bakan cepheler ve park duvarları Atatürk temalı baskılı brandalarla kaplatılmıştır. Köyün giriş yolu ve çevresindeki evlerin taş duvarları arasına derzli sıva uygulanması yapılmıştır. Köy halkına boya dağıtılmış ve isteyenlerin evlerini boyaması sağlanmıştır. Köy muhtarlığına ait eski satış reyonu ve köy kahvesi yenilenmiştir. Avcılık binası ise yenilenerek muhtarlık binasına dönüştürülmüştür.

Köyün kahvesine masa, sandalye ve bardak verilmiştir. Eski muhtarlık binası yenilenerek Barış Müzesi'ne çevrilmiştir. Köy kadınlarının yapmış oldukları el işi ürünlerin sergilenmesi ve satışı için mevcut köy odası yenilenmiştir. Prof. Dr. Tankut Öktem tarafından yapılan "Atatürk Anafartalar'da" heykeli meydana yerleştirilmiş, heykelin aydınlatılması ve peyzajı yapılmıştır. Köy meydanında yapılan domates yükleme işinin köy dışındaki alana taşınması sağlanmıştır. Yükleme alanı satış reyonu haline getirilmiştir.

2.3.3. Gelibolu Yarımadası'na Yönelik Turistik Talep

2005 yılından sonra özellikle yerli turistlerin uğrak yerlerinden biri haline gelen Gelibolu Yarımadası'na özellikle 25 Nisan Anzak Törenleri'ne binlerce Avustralyalı ve Yeni Zelandalı gelmektedir. Başta Nisan-Ekim aralığı olmak üzere Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistler bölgeye yıl boyu gelmektedir. Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistler özellikle Avrupa ve Türkiye başta olmak üzere, birçok ülkeyi gezmektedirler. Ülkelerinin diğer ülkelere uzak olmasından dolayı sık sık seyahat ettikleri gözlemlenmektedir.

Son yıllarda internet üzerinden rezervasyonun yaygınlaşması ile Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistler, genelde seyahat rezervasyonlarını internet üzerinden yapmaktadırlar. Türkiye'yi gezmek amacı ile gelen Avustralyalı ve Yeni Zelandalı

turistlerin birçoğu Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı da ziyaret etmektedir. Genelde İstanbul'dan kara yolu ile gelen turistler, Çanakkale şehir merkezi ve Güzelyalı'da bulunan otellerde konaklamaktadırlar.

Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistler Gelibolu turlarına gerek yerli acente turları gerekse İstanbul'dan bölgeye gelen tur otobüsleri ile gelmektedirler. Bununla beraber, Gelibolu Yarımadası'na yönelik özel turların son yıllarda arttığı gözlemlenmektedir. Çanakkale Kepez Limanı'na yanaşan yolcu gemileri de yolcularına Gelibolu turları sunmaktadırlar. Gemi yolcuları içerisinde bulunan özellikle Avustralyalı, Yeni Zelandalı, Birleşik Krallık ve İrlandalı turistlerin Gelibolu Savaş Alanı turlarına katıldıkları gözlemlenmektedir.

Son yıllarda ise özellikle İrlanda Cumhuriyeti'nden de çok sayıda yabancı turist Gelibolu Yarımadası'nı ziyaret etmeye başlamıştır. 24 Mart 2010 yılında bölgeye gelmiş olan İrlanda Başbakanı Mary McAleese'nin Green Hill Mezarlığı'nda bir İrlanda yazıtı açması gelecekte Gelibolu Yarımadası'na gelecek İrlandalı turist sayısını artırabilecek bir etken olarak değerlendirilebilir.

Yerli turizm içinde özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın teşviki ile Mart ve Kasım ayları aralığında Gelibolu Yarımadası'na öğrenci turları düzenlenmekte, Türkiye'nin her yerinden on binlerce öğrenci Gelibolu Yarımadası'nı ziyaret etmektedir. Ziyaretin bir diğer yönü ise bir nevi insanların bölgeyi milli ve dini bir motif olarak görmeleri ve şehitleri ziyaret etme istekleri de Gelibolu Yarımadası'na binlerce insanımızı çekmektedir. Gelibolu Yarımadası'na ziyaretler genellikle tur otobüsleri ile olmaktadır. Ziyaretler genelde günü-birlik olabildiği gibi bir gece konaklamalı gerçekleşmektedir. Birçok belediyenin de bir sosyal etkinlik olarak ücretsiz Çanakkale turları düzenledikleri görülmektedir.

2.4. GELİBOLU YARIMADASI'NDAKİ ÖNEMLİ ETKİNLİKLER

Yılın her dönemi ziyaret edilen Gelibolu Yarımadası Milli Parkı'na yönelik ziyaretler Mart, Nisan ve Mayıs aylarında yoğunlaşır. İklim koşullarının yumuşaması ile okulların açık olduğu bu dönemde bölgeye, özellikle okul grupları, vakıflar, dernek grupları ve belediyelerin organize ettiği gruplar ağırlıklı olarak gelmektedirler. Bununla birlikte iki önemli tarih olan 18 Mart ve 25 Nisan tarihleri Milli Park'ın en yoğun olduğu günlerdir. Bunun sebebi ise Çanakkale Deniz Zaferi'nin yıldönümünde Çanakkale Şehitler

Abidesi'nde gerçekleştirilen 18 Mart Törenleri ve Anzak koyunda gerçekleştirilen 25 Nisan Anzak Şafak Ayini'dir.

2.4.1. 18 Mart Törenleri

18 Mart 1915 tarihinde İngiliz ve Fransız gemilerinden oluşan İtilaf Devletleri'nin filosu Osmanlı Devleti'ni savaş dışı bırakmak, Çanakkale Boğazı'nı ve İstanbul'u ele geçirerek Rusya'ya ulaşmak gibi ana nedenlerden Çanakkale Boğazı'na saldırmış, 18 Mart günü ise büyük bir saldırı gerçekleştirmiştir. Ancak bu saldırılar başarısız olmuştur. Çanakkale Savaşı Deniz Zaferi'nin yıldönümü olan 18 Mart tarihinde Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nda bulunan Çanakkale Şehitler Abidesi, resmi anma törenlerinin gerçekleştirildiği ana noktadır. Çanakkale Şehitler Abidesi önünde bulunan resmi tören alanında on binlerce Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, ülkenin her yanından törenlere katılmak amacı ile Çanakkale'ye gelmektedir. Törenlere katılım, devlet ve askeri anlamda en üst düzeyde gerçekleşmektedir.

Şehitler Abidesi 95.yıl Anma Tören Programı (18 Mart 2010)

13.30	Davetlilerin Şehitler Abidesi'nde yerlerini almaları
14.00	Tören programının takdimi
14.05	Çelenklerin sunulması
14.15	Saygı duruşu, saygı atışı ve İstiklal Marşı
14.20	Günün anlam ve önemini belirten konuşma
14.30	T.C Devleti adına yapılan konuşma
14.45	Şehitlik defterinin imzalanması
14.50	Şehitlik ziyareti
15.00	Boğazda resmi geçiş ve Türk Yıldızları'nın gösterileri

(Kaynak: Eceabat Belediyesi, 2010)

2.4.2. 25 Nisan Anzak Törenleri

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde bulunan Anzak Koyu'nda her yıl düzenlenen 25 Nisan Şafak Ayini'ne Avustralyalıların ve Yeni Zelandalıların ilgisi son yıllarda önemli ölçüde artmıştır. Törenler amacı ile her yıl 24 Nisan'da Anzak Koyu'na ve Conkbayırı'na giden yol güvenlik sebebi ile öğlen kapatılır. Binlerce Avustralyalı ve Yeni Zelandalıyı taşıyan tur otobüsleri katılımcıları Şarapnel Vadisi girişinde oluşturulan güvenlik noktasına bırakır. Tur otobüslerine giren görevliler katılımcılara tören ile ilgili kuralları anlatırlar, daha sonra ise güvenlik şeridinden kontrol ile geçen katılımcılar yaklaşık 1 km yürüyerek tören alanına varırlar. Tören alanında daha önceden kurulmuş olan 5 bin kişi kapasiteli koltuklara ya da çimenlerin üzerine oturan katılımcılar geceyi tören alanında geçirirler. Katılımcılar için hazırlanmış olan portatif tuvalet ve dükkanlar tamamen çevre dostu olarak tasarlanmıştır.

Geceyi tören alanında geçiren turistler, sabahın erken saatlerinde (05.30) başlayan resmi tören ve anma etkinliklerine katılırlar. Daha sonra Avustralyalılar Yalnız Çam (Lone Pine) Mezarlığı'na 10.00-10.45 saatleri arası düzenlenen Avustralya töreni için toplanırlar. Yeni Zelandalılar ise Conkbayırı'nda 12.30'da başlayan törenlere katılırlar. Saat 13.30'da Yeni Zelanda törenin sona ermesi ile trafik ulaşımına açılır ve tur otobüsleri iki noktadan; Yalnız Çam Mezarlığı ve Conkbayırı'ndan Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistleri alarak yollarına devam eder.

95.yıl Şafak Ayini Tören Programı (25 Nisan 2010)

05.30	Tören sorumlusu Ross Symonds açılış konuşması
05.35	'O Valiant Hearts' isimli şiirin okunması
05.45	Avustralya ve Yeni zelanda Kuvvet Komutanları'nın konuşmaları
06.00	Anma Törenleri Komitesi başkanı John King' in konuşması
06.10	Din adamı C.Ogden tarafından dua ve şiir okunması
06.20	Mrs. June Healy Konuşması ve bir dakika saygı duruşu
06.25	Ulusal Marşlarının okunması
06.30	Resmi Törenin Bitişi

(<http://www.anzacday.org.au/commemoration/commem.html>, 25/05/2010)

BÖLÜM III

GELİBOLU YARIMADASI TARİHİ MİLLİ PARKI ZİYARETÇİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3.1. LİTERATÜR TARAMASI

Mevcut yazın incelendiğinde savaş alanları üzerine çeşitli çalışmaların bulunduğu belirlenmiştir. Bu çalışmaların bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Lennon ve Folley (1996), savaş alanları turizminin bir parçası olan keder turizmi (dark tourism) kavramını ortaya koymuştur. Yaşanan felaketlerin, savaşların, ölümlerin ve bu olayların gerçekleştiği yerlerin insanlar tarafından ziyaret edildiğini vurgulamış ve keder turizmi (dark tourism) kavramını “insanların, ölüm ve felaket alanlarını ziyaret ederek, oluşturduğu ticari unsurların sunumu ve tüketilmesidir” şeklinde tanımlamıştır. Turistlerin ölümlerin ve felaketlerin yaşandığı yerleri ziyaret etme isteği, bu isteğe yönelik motivasyonları, bu alanları ziyaret etmeleri ve bunun oluşturduğu ticari hareket keder turizminin (dark tourism) doğmasına yol açmıştır.

Seaton (1998), keder turizmini incelemiş ve çalışmasında Gettysburg, Pearl Harbour, Iwo Jima, Normandi, Batı Cephesi ve Çanakkale Cephesi gibi savaş alanlarının, milyonlarca insan tarafından ziyaret edilen bir turizm alanı haline geldiğini vurgulamıştır. Belçika’daki Waterloo, iki asırdır Belçika’nın turizmde en çok ilgi çeken destinasyonu olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca, keder turizmini beş grupta ele alarak kendi tipolojisini oluşturmuştur. Birinci grup, seyahatin geçmişte özellikle halk önünde gerçekleştirilen idam ve gladyatör dövüşleri alanlarına yönelenidir. İkinci grup ise, toplu katliam ya da ölüm alanlarının yaşandığı yerlere olan seyahatlerdir. Üçüncü grup, savaşta ölenlerin toprağa defnedildiği yerler ve anıtlardır. Mezarlık, türbe ve savaş anıtları bu gruba girer. Dördüncü grup, ölümünde sembolendiği olayların gerçekleştiği yerler dışında kurulmuş olan savaş materyallerinin sergilendiği yerlerdir. Beşinci grup, ise savaşta kaybedilenlerin anıldığı organizasyon ve törenlerdir, Gelibolu Yarım Adası Tarihi Milli Parkı’nda düzenlenen 18 Mart Törenleri ve 25 Nisan Şafak Ayini bu gruba girmektedir.

Slade (2003), savaş alanlarının ziyaret edilmesinin sadece gerçekleşen ölümü ve bu yerleri görme isteği olmadığını savunarak, Avustralyalı ve Yeni Zelandalıların Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ziyaretlerinin temel nedeninin bu olmadığını vurgulamıştır. Bir millet olarak 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmış olan Avustralyalıların ve Yeni Zelandalıların, millet olma sürecinin başlangıcı olarak Çanakkale Savaşları'nın yaşandığı alanı gördüklerini belirterek, bu toplumlar için önemini vurgulamıştır.

Erdem (2006), Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret eden Anzaklar üzerinde yaptığı araştırmada, Gelibolu Yarımadası'na gelen Anzakların, yaşanan felaket yerlerini görmek için değil de kendilerine kalan bir mirası yaşamak ve anlamak için yarımadaya geldiklerini vurgulamış, keder turizmi ile kültürel miras turizmi arasındaki farkları dile getirmiştir.

Kaya (2006), yüksek lisans çalışmasında keder turizmini, ölüm turizmi olarak yorumlamıştır, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret eden turistler üzerinde yaptığı çalışmada, bu ziyaretlerin nedeni sadece ve sadece ölümlerin yaşandığı yerleri görme isteği olmadığını, ailevi nedenlerin, bölgeyi ziyaret için aile ve dostların tavsiyelerinin, ziyaretin gerçekleşmesinde rol oynayan diğer önemli unsurlar olduğunu belirterek, konunun boyutunu genişletmiştir. Aynı zamanda medyanın, özellikle televizyonun bu tür ziyaretlerin artmasında etkisi olduğu tespitinde de bulunmuştur.

O'Bannon (2006), ise birçok insanın savaş alanlarını görme isteğinin ve motivasyonunun sadece ölüm olarak algılanmamasını, bunun altında farklı nedenlerin olabileceğini savunmuştur. İnsanların savaş alanlarına olan ilgisi doğrudan tarihe olan ilgi ile doğru orantılıdır. Tarihin yaşandığı yerleri görme isteği insanları savaş alanlarına yöneltmektedir.

Aliağaoğlu (2008), çalışmasında savaş alanlarının hiç kuşkusuz tarihi ve kültürel öneme sahip olduğunu vurgulamıştır. Bu öneme bağlı olarak da savaş alanlarının milli park ilan edildiğini savunmuştur. Miras turizminin bir çeşidi olan keder turizminin, çeşitli nedenlerle insana keder veren yerlerin turizm maksadıyla tüketilmesi anlamına geldiği ve savaş alanları turizminin yeni bir kavram olan "keder turizmi"nin bir parçası olduğu vurgulanmıştır. Çanakkale Savaşı'nın mekâna işlendiği yer olan, Gelibolu Yarımadası

Tarihi Milli Parkı'nın son zamanlarda önem kazanmasının nedenlerini ise bir turistik objenin mabetleşmesi sürecine göre irdelenmesi şeklinde belirtmiştir.

Hall ve Başarın (2009), Türkiye'de savaş alanları turizmi ile bağlantılı olarak 25 Nisan Anzak Şafak Ayini'ne katılım motivasyonlarını irdelenmişler ve Çanakkale savaşında yaşanan tarihin günümüze etkilerini savaş alanları turizmi olarak ele almışlardır. Her yıl 25 Nisan'da Türkiye'ye Anzak Şafak Ayini için gelen Avustralyalı ve Yeni Zelandalılar üzerine çalışılmıştır. Çalışmada ziyaret nedenleri detayları ile incelenmiştir. 461 katılımcıya geçerliliği ve güvenilirliği yapılmış olan anket uygulanmıştır. Katılımcıların %32,5'inin savaşta hayatını vatanları için yitirmiş olan askerlere bir anlamda saygı ve minnettarlık borcunu yerine getirmek için ziyareti gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI, YÖNTEMİ, KAPSAMI VE SINIRLARI

Bu bölümde, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret eden yerli ziyaretçilerin, ziyaret nedenleri ve ziyaretçiler üzerindeki etkileri analiz edilerek yapılan araştırmanın amacı, yöntemi, kapsamı ve sınırları yer almaktadır.

3.2.1 Araştırmanın Amacı

Yerli ve yabancı turistler, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret etmektedirler. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na olan ziyaretlerin artması ile birlikte, Gelibolu Yarımadası üzerinde yaşayan yerli halkın yaşamı da etkilenmeye başlamıştır. Gelen turist arzını karşılayacak yatırımların da artması ile Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, ülkemizde en çok ziyaret edilen savaş alanı haline gelmiştir. Literatür incelendiğinde savaş alanlarını ziyaret eden yerli ziyaretçilere yönelik araştırmanın yetersizliği nedeni ile bu çalışma planlanmıştır. Bu çalışmada, Gelibolu Yarımadası'nı ziyaret eden yerli turistlerin ziyaret motivasyonları değerlendirilerek, yerli turistlerin ziyareti analiz edilerek, durum tespitlerinin yapılması sonucu şunlar amaçlanmıştır;

-Yerli turistlerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ziyaret nedenlerini belirlemek,

-Belirlenen ziyaret nedenlerini analiz ederek, ziyareti etkileyen faktörlerini belirlemek,

-Yerli turistlerin Gelibolu Yarımadası'nı ziyaretleri sonrasında nasıl etkilendiklerini belirlemeye çalışmak,

- Savaş alanlarında turizmin geliştirilmesi ve ziyaretçi memnuniyetinin artırılması için öneriler sunmaktır.

3.2.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada kullanılmak üzere bir anket formu düzenlenmiştir. Anket formunun oluşturulmasında Hall ve Başarın (2009), tarafından Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na gelen yabancı ziyaretçilere yönelik yapılan anket formu esas alınmıştır. Geçerliliği ve güvenilirliği yapılan bu anket formu hedef kitlenin yerli ziyaretçiler olması nedeniyle gözden geçirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılarak son şekli verilmiştir. Uygulanan anket formu sekiz bölümden oluşmuştur.

Hazırlanan anketler Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na gelen yerli ziyaretçilerle yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Toplanan 558 adet anket formu incelendikten sonra anket formlarından 412 tanesi geçerli sayılmıştır. Geçerli sayılan anket formları bilgisayar ortamında veri değerlendirme programı yardımı ile analiz edilmiştir. Verilerin güvenilirliği (Cronbach alpha) test edilerek ölçeğin güvenilirliği 0,65 (Hotelling's T-Squared $F= 115, 541$; $p < ,001$) olarak bulunmuştur. Öncelikle, ankete katılanların demografik özellikleri tespit edilmiş ve sonrasında verilerin faktör analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular değerlendirilmiştir.

3.2.2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret eden yerli ziyaretçiler oluşturmuştur. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde Milli Park Müdürlüğü'ne bağlı müzeleri ziyaret eden yerli turistler 2009 yılında 120 bin, 2010 yılının ilk sekiz ayı içinse 166 bin'dir(Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Müdürlüğü,2010). Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı bir yıl içerisinde gezen ziyaretçi sayısının, okul gruplarının ücretsiz müzelere giriş hakkının olması nedeni ile müze ziyaret edenlerin sayısından çok daha fazla olduğu görülmektedir.

Araştırmada, ziyaretçilerin bilinç düzeyleri ve olgunlukları dikkate alınarak, sadece yetişkin ziyaretçiler araştırma kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. Bölgeye gelen ziyaretçi sayısının çok fazla olması ve bu kadar büyük bir kitleye anket uygulamanın zorluğu dikkate alınarak, araştırma kitlesini temsil edebilecek ideal sayıdaki ziyaretçi ile anket yapılması ve bu kapsamda Gelibolu Yarımadası Milli Parkı'nı ziyaret eden 412 ziyaretçinin çalışmanın örneklemini oluşturması uygun görülmüştür.

3.2.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Araştırmanın kapsamı, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret eden yerli turistlerden oluşturmaktadır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na yönelik ziyaretçi hareketlerinin yılın belirli dönemlerinde yoğunlaşması nedeniyle araştırmanın 1 Nisan 2010 -1 Eylül 2010 tarih aralığı ile sınırlandırılması uygun görülmüştür. Belirlenen tarih aralığında Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na gelen ziyaretçilere hazırlanan anket formları verilmiş ve formları doldurmaları talep edilmiştir. Gönüllülük esasına göre katılımın sağlandığı anket uygulamasında, ankete katılımı artırmak için araştırmacı tarafından anketler bizzat katılımcılara dağıtılmış ve toplanmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Tablo 3.1: Ziyaretçilerin Demografik Özellikleri

Eğitim Durumu	N	%	Cinsiyet	N	%
İlköğretim Mezunu	56	13,6	<i>Erkek</i>	214	51,9
Lise Mezunu	149	36,2	<i>Kadın</i>	198	48,1
Üniversite Mezunu	192	46,6			
Diğer	15	3,6	Yaş		
Mesleğiniz			18-24	70	17,0
Memur	125	30,3	25-29	81	19,7
İşçi	56	13,6	30-34	76	18,4
Esnaf	27	6,6	35-39	65	15,8
İş Adamı	29	7,0	40-49	44	10,7
Çiftçi	5	1,2	50-59	38	9,2
Emekli	45	10,9	60-64	23	5,6
Ev Hanımı	26	6,3	65+	15	3,6
Diğer	99	24,0			

Tablo 3.1'e göre, araştırmaya katılan ziyaretçilerin %51,9'u erkek, %48,1'i kadındır. Ziyaretçilerin eğitim durumları; %13,6 oranında ilköğretim mezunu, %36,2 oranında lise mezunu, %46,6 oranında üniversite mezunu, %3,6 oranında diğer olarak dağıldığı görülmektedir. Üniversite mezunu oranının en yüksek olması, toplumda eğitim düzeyi yüksek kesimin turizme katılım için gerekli bilgi, ilgiye ve gelir düzeyine sahip olmasına bağlanabilir. Ziyaretçilerin içerisinde memurlar en büyük payı oluştururken, çiftçiler en küçük payı temsil etmektedirler. Tabloda yer alan diğer bölümüne yanıt verenlerin büyük bölümünün öğrenci olduğu anket uygulamalarında gözlenmiştir. Bununla birlikte temel nedeni de Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na yapılan öğrenci gezileridir. Katılımcıların %17,0'ı 18-24 yaş, %19,7'si 25-29 yaş, %18,4'ü 30-34 yaş, %15,8'i 35-39 yaş, %10,7'si 40-49 yaş, %9,2'si 50-59 yaş, %5,6'sı 60-64 yaş ve %3,6'sı 65 ve 65 üzeridir. 25-29 yaş aralığı en yüksek orandır, en düşük oran ise 65 ve 65 yaş üzeri olanlardır. Katılımcıların yaşlarına göre 18-34 yaş aralığı, %55,1'e denk gelmektedir. Bu

veriye göre ziyaretçilerin yarısından fazlasının genç yaşlarda olduğu ve bu oranın önemli bir çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Demografik verilere bakıldığında toplumda eğitilmiş ve memur olanların, savaş alanlarına gelen ziyaretçiler içerisinde önemli bir oranı oluşturdukları görülmektedir. Bu bulgu, memurların seyahate çıkma oranlarının yüksek olabileceği olasılığında kaynaklanabilir.

Gelibolu Yarımadası'nı ziyarete gelenlerin bölgeye değişik nedenlerle geldikleri görülmektedir. Tablo 3.2'de yerli ziyaretçilerin savaş alanlarını ziyaret etmede; Çanakkale Savaşı'nı anlamak 9.42, yapılan fedakarlığa minnettarlık 9.32, savaşan askerimize duyulan saygı 9.32, şehitlerimizi hatırlamak 9.13 ortalama ile en yüksek değerler verilen değişkenlerdir ve en önemli ziyaret nedenleri olarak görülmektedirler. Bu ziyaret nedenlerini ortak noktasının ise manevi bir etki olduğu düşünülebilir. Bunun temel nedeninin ise Çanakkale Savaşı'nın ve sonuçlarının yerli turistler üzerinde bıraktığı etki olabilmektedir. Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu, Çanakkale Savaşı'nda yaşananların, askere duyulan saygı ve yapılan fedakarlığa duyulan minnettarlığın oldukça önemli bir ziyaret nedeni olduğunu belirtmiştir. Tanıdık bir şehit için yas tutmak 4.01 ortalaması ziyarete gelen yerli turistlerin Çanakkale Savaşı'nda savaşmış tanıdık bir şehitlerini az olmasından kaynaklanmaktadır. Çanakkale savaşında bir akrabamın olması 3.59 ise Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret eden yerli turistler için en az etkiye sahip nedendir.

Tablo 3.2 Ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Ziyaret Nedenleri (N=412)

İFADELER	Ortalama	Std. Sapma
Tarihe olan ilgi	8,68	2,62
Tarihi bakışı daha iyi anlamak	8,80	1,56
Savaş ile ilgili anıt ve mezarlıkları ziyaret etmek	8,88	1,56
Çanakkale Savaşı'nı anlamak	9,42	0,99
Şehitlerimizi hatırlamak	9,13	1,88
Tanıdık bir şehit için yas tutmak	4,01	3,60
Savaşan askerimize duyulan saygı	9,32	1,64
Çanakkale Savaşı'nda bir akrabamın olması	3,59	3,62
Çanakkale Savaşı'nda çarpışan bir askeri hatırlamak	5,34	3,86
Yapılan fedakarlığa minnettarlık	9,32	1,80
Zaferimizi kutlamak	8,47	2,44
Savaş alanlarını gezerek tecrübe edinmek	7,30	2,61
Meşhur bir mezarlığı ziyaret	5,61	3,13
Belirli bir mezarlığı ziyaret	5,52	3,18
Askerlerimizin savaştığı araziye görmek	7,86	2,28

Tablo 3.2'ye göre belirtilen ziyaret nedenlerinden olan tarihe olan ilginin 8,68 ve tarihe olan bakış açısının daha iyi anlamak 8.80 ortalama değer aldığı görülmektedir. Buna göre ziyaretçiler için tarihe olan ilgi ve tarihi bakış açısını daha iyi anlamak motivasyonlarının, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret etme nedenleri içerisinde önemli olduğu görülmektedir. Okul döneminde tarih derslerinde Çanakkale Savaşı'nın detayları ile anlatılması ve özellikle son yıllarda Çanakkale Savaşı ile ilgili kitap ve romanların artması, bu kitap ve romanların geniş kitleler tarafından okunması, Çanakkale Savaşı Tarihi'ne olan ilgiyi artırmıştır.

Savaş ile ilgili anıt ve mezarlıkları ziyaret etmek motivasyonunun 8.88 ortalama değer aldığı görülmektedir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde yer alan Şehitler Abidesi, Yahya Çavuş Şehitliği, Kanlı Sırt, 57. Alay Şehitliği, Conkbayırı, Kabatepe Müzesi vb. gibi savaş ile ilgili anıt ve mezarlıkların yerli turistler tarafından yoğun bir şekilde ziyaret edildiği görülmüştür. Savaş ile ilgili anıt ve mezarlıkları görme isteğinin de oldukça önemli ziyaret nedenlerinden olduğu tespit edilmiştir.

Çanakkale Savaşı'nı anlamak, ziyaret nedeninin 9.42 ortalama ile diğer tüm ziyaret motivasyonları içerisinde en fazla önem verilen ziyaret nedeni olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya göre Çanakkale Savaşı'nı anlamak, yerli turistlerin en önemli ziyaret nedenidir. Bunun da temel nedeninin, yapılan fedakarlığa olan minnettarlıkla birlikte Çanakkale Savaşı'nı anlamak ve öğrenmek olduğu tespit edilmiştir.

Şehitlerimizi hatırlamak ziyaret nedeninin 9.13 ortalama ile yüksek ortalamaya sahip ziyaret nedenlerinden olduğu tespit edilmiştir. İslam dininde şehit olma kavramının çok önemli bir merteye olduğu bilinmektedir. Gerek Kuran-ı Kerim'de gerekse hadisi şeriflerde şehitlere olan saygı dile getirilmiştir. Büyük çoğunluğu Müslüman olan yerli turistler için de Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde yer alan şehitleri hatırlamanın oldukça önemli bir ziyaret nedeni olduğu tespit edilmiştir.

Tanıdık bir şehit için yas tutmak 4.01, Çanakkale Savaşı'nda bir akrabamın olması 3.9, Çanakkale Savaşı'nda çarpışan bir askeri hatırlamak 5.34 ziyaret nedenlerinin düşük bir ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na gelen ziyaretçiler içerisinde aile fertlerinden de Çanakkale Şehitleri arasında olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmaya göre tanıdık bir şehit için yas tutmak, Çanakkale Savaşı'nda

bir akrabamın olması ve Çanakkale Savaşı'nda çarpışan bir askeri hatırlamak ziyaret nedenlerinin, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı gezen ziyaretçiler için diğer ziyaret nedenleri ile karşılaştırıldığında aynı derece önemli bir ziyaret nedeni olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya göre bu üç ziyaret nedeninin en düşük ortalamaya sahip ziyaret nedenleri olduğu tespit edilmiştir.

Zaferimizi kutlamak ziyaret nedeninin 8.7 ile yüksek ortalamaya sahip ziyaret nedenlerinden birisi olduğu tespit edilmiştir. Her yıl 18 Mart tarihinde Gelibolu Yarımadası'nda düzenlenen şehitleri anma törenleri aynı zamanda Çanakkale Savaşı Zaferi'nin de kutlandığı bir anma törenidir. 18 Mart'ta on binlerce yerli turist Gelibolu Yarımadası'nı ziyaret ettiği ve törenlere katıldığı gözlemlenmektedir.

Savaş alanlarını gezerek tecrübe edinmek 7.0 ortalamaya ve askerlerimizin savaştığı araziye görmek ziyaret nedenlerinin 7.6 ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Yerli turistler içerisinde savaş alanlarını özellikle askerlerin savaştığı, yaralandığı, hayatlarını kaybettiği araziye görerek, askerlerin içinde yaşadığı mekanları görmek isteyenlerinde olduğu tespit edilmiştir.

Meşhur bir mezarlığı ziyaret etme nedeni 5.61 ortalama ve belirli bir mezarlığı ziyaret etme nedeni 5.2 ortalama ile diğer ziyaretleri ile kıyaslama yapıldığında çok önem verilmeyen ziyaret nedenleri olduğu tespit edilmiştir. Gelibolu Yarımadası'na gelen turistlerin, Gelibolu Yarımadası'nı genel anlamda savaşı anlama, saygı, fedakarlık, anıt ve mezarları görme isteği gibi ana nedenlerden ziyaretlerini gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 3.3 Ziyaretçilerin Ziyaretleriyle İlgili Düşünceleri (N=412)

İFADELER	Ortalama	Std. Sapma
Ziyaretimden oldukça memnun kaldım	9,27	1,35
Ziyaretim hayata bakışında önemli bir değişikliğe yol açtı	7,91	2,14
Ziyaretim beklediğimden daha iyi gerçekleşti	8,89	1,48
Ziyaretimle bağlantılı her şey beklentilerimi karşıladı	8,42	1,66
Gelecekte tekrar buraya geleceğim	8,80	1,81
Çevremdekilere de burayı tavsiye edeceğim	9,35	1,27
Başka bir savaş alanını da ziyaret edeceğim	7,06	2,85
Ailemin diğer fertlerini de Çanakkale şehitlikleri ziyareti için teşvik edeceğim	9,42	1,24
Arkadaşlarımı da Çanakkale şehitlikleri ziyareti için teşvik edeceğim	9,45	1,22

Tablo 3.3e göre araştırmaya katılan ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ziyareti ile ilgili düşüncelerine göre ifadelerin oranlanması istenmiştir. Buna göre, ortalama 9,45 ile arkadaşlarımı da Çanakkale şehitlikleri ziyareti için teşvik edeceğim değişkenidir, ailemin diğer fertlerini de Çanakkale şehitlikleri ziyareti için teşvik edeceğim 9,42, çevremdekilere de burayı tavsiye edeceğim 9,35, ziyaret sonrası memnuniyetten dolayı bu değişkenlerin ortalamasının yüksek olduğu görülmüştür, 7,06 ile başka bir savaş alanını da ziyaret edeceğim değişkeni en düşük ortalamaya sahiptir. Bununda nedeni Türkiye’de yer alan başta Kurtuluş Savaşı alanları olmak üzere diğer savaş alanlarının çok iyi bilinmemesi ve bir turistik ürün olarak tüketicilere sunulmaması şeklinde düşünülebilir.

Tablo 3.3 faktör analizi sonuçlarını göstermektedir. Verilerin güvenilirliği (Cronbach alpha) test edilerek ölçeğin güvenilirliği 0,65 (Hotelling's T-Squared F= 115, 541; $p < ,001$) olarak bulunmuştur. Bu oran ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Ural ve Kılıç: 2005:262). Elde edilen Cronbach alpha sonucuna göre, verilere faktör analizi uygulanmıştır. Barlett testi sonucu 1,146 değeri ve ($p < ,001$) düzeyi ile Kaiser-Meyer-Olkin örneklem değeri 0,639 olarak gerçekleşmiştir. Bu değer kabul edilebilir sınırların içindedir. Verilere uygulanan principal component analizinde, varimax seçeneği

kullanılmış ve elde edilen özdeğerlerden (Eigenvalue) birin üzerinde olan veriler değerlendirilmeye alınmıştır.

Tablo 3.4 Ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Ziyaret Nedenlerine Yönelik İfadelerin Faktör Analizi Sonuçları

	Eş Kökenlilik	Yük	Öz Değer	Varyans %
I. FAKTÖR			2,276	17,51
Meşhur bir mezarlığı ziyaret	,735	,811		
Belirli bir mezarlığı ziyaret	,755	,797		
Savaş alanlarını gezerek tecrübe edinmek	,562	,642		
Zaferimizi kutlamak	,704	,635		
II. FAKTÖR			1,920	14,76
Çanakkale Savaşı'nda çarpışan bir askeri hatırlamak	,728	,819		
Tanıdık bir şehit için yas tutmak	,662	,681		
Çanakkale Savaşı'nda bir akrabamın olması	,619	,647		
III. FAKTÖR			1,529	11,32
Yapılan fedakarlığa minnettarlık	,604	,872		
Savaşan askerimize duyulan saygı	,533	,460		
IV. FAKTÖR			1,473	11,32
Askerlerimizin savaştığı araziye görmek	,678	,799		
Şehitlerimizi hatırlamak	,554	,551		
V. FAKTÖR			1,341	10,31
Savaş ile ilgili anıt ve mezarlıkları ziyaret etmek	,712	,819		
Tarihi bakışı daha iyi anlamak	,521	,534		

Varimax rotasyonlu temel bileşenler analizi. Açıklanan toplam varyans: %65,68

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem yeterliliği: %63,9; Barlett küresellik testi: X^2 :1,146,481 s.d.:78, $p<0,001$

Faktör analizi yapılırken eş kökenliliği 0.500 düzeyinin altında olan 2 değişken çıkarılarak, faktör analizi 13 değişkenle yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda elde edilen faktör grupları arasında yaş, eğitim, cinsiyet, meslek grupları için farklılıklar incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

İlk faktör meşhur bir mezarlığı ziyaret, belirli bir mezarlığı ziyaret, savaş alanlarını gezerek tecrübe edinmek ve zaferimizi kutlamak ifadelerinden oluştuğundan bu faktöre

mezarlık gezme ve tecrübe edinme faktörü adı verilmiştir. Bu faktörde 4 değişken bulunmakta ve toplam varyansın %17,51'ini açıklamaktadır. Faktörü oluşturan değişkenler incelendiğinde majör değişkeninin meşhur bir mezarlığı ziyaret (.811) olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan belirli bir mezarlığı ziyaret (.797) önemli bir etkidir. Savaş alanlarını gezerek tecrübe edinmek (.562) değişkeni ise ziyaretçiler açısından diğer değişkenler kadar göz önünde bulundurulmamıştır. İlk faktördeki major değişken, diğer değişkenlere göre daha etkindir, bunun da nedeni Gelibolu Yarımadası gezisi esnasında bazı meşhur şahısları ait mezarlıkları ziyaret etme isteği olabilmektedir. Diğer taraftan belirli bir mezarlığı ziyaret etme isteği de ilk değişkene benzer bir istek olarak algılanmış olabilmektedir.

İkinci faktör, Çanakkale Savaşı'nda çarpışan bir şehidi hatırlamak, tanıdık bir şehit için yas tutmak ve Çanakkale Savaşı'nda bir akrabamın olması ifadelerinden oluştuğundan bu faktöre tanıdık asker faktörü adı verilmiştir. Bu faktör, üç değişkenden oluşmakta ve toplam varyansın %14,76'sını açıklamaktadır. Faktörü oluşturan değişkenler incelendiğinde majör değişkeninin çarpışan bir şehidi hatırlamak (.819) olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan tanıdık bir şehit için yas tutmak (.681) ve Çanakkale Savaşı'nda bir akrabamın olması (.647) ifadeleri birbirine yakın etkenlerdir. Çanakkale Savaşı'nda çarpışan özellikle komutan rütbesindeki askerlerin savaş sonunda kahraman olmaları ve bu kişilerin şehit olması ve şehit kavramının bölgeyi ziyaret eden yerli turistler için çok önemli olması majör değişkenin çarpışan bir şehidi hatırlamak olarak ön plana çıkmasını sağlamış olabilir. Öte yandan tanıdık bir şehit için yas tutmak ve Çanakkale Savaşı'nda bir akrabamın olması her ziyaretçi için geçerli olmamaktadır.

Üçüncü faktör, yapılan fedakarlığa minnettarlık ve savaştan askerimize duyulan saygı ifadelerinden oluştuğundan bu faktöre Minnettarlık ve Saygı faktörü adı verilmiştir. Bu faktör, iki değişkenden oluşmakta ve toplam varyansın %11,32'sini açıklamaktadır. Faktörü oluşturan değişkenler incelendiğinde majör değişkeninin yapılan fedakarlığa minnettarlık (.872) olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan savaştan askerimize duyulan saygı (.460) birinci değişken kadar güçlü bir etken değildir. Çanakkale Savaşı'nda yüz binlerce Osmanlı askerinin zayıf olmasından dolayı, yapılan bu fedakarlıkla vatanın kurtarıldığı düşüncesi, yerli ziyaretçilerde askerlerimize minnettarlık duyma duygusunu artırmış olabilmektedir. Diğer değişken olan savaştan askerimize duyulan saygı önemli olsa da yapılan fedakarlığa minnettarlık kadar etken değildir.

Dördüncü faktör, askerlerimizin savaştığı araziyi görmek ve şehitlerimizi hatırlamak ifadelerinden oluştuğundan bu faktöre şehide saygı faktörü adı verilmiştir. Bu faktör, iki değişkenden oluşmakta ve toplam varyansın %11,32'sini açıklamaktadır. Faktörü oluşturan değişkenler incelendiğinde majör değişkeninin askerlerimizin savaştığı araziyi görmek (,799) olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan şehitlerimizi hatırlamak (,551) birinci değişken kadar güçlü bir etken değildir. Majör değişken olan askerlerimizin savaştığı araziyi görmek, ziyaretçilerin, savaş alanlarını ve savaşların geçtiği araziye görme isteğinden kaynaklanabileceği düşünülebilir.

Beşinci faktör, savaş ile ilgili anıt ve mezarlıkları ziyaret etmek ve tarihi bakışı daha iyi anlamak ifadelerinden oluştuğundan bu faktöre bilinç faktörü adı verilmiştir. Bu faktör, iki değişkenden oluşmakta ve toplam varyansın %10,31'ini açıklamaktadır. Faktörü oluşturan değişkenler incelendiğinde majör değişkeninin ile ilgili anıt ve mezarlıkları ziyaret etmek (,819) olduğu anlaşılmaktadır. Bunun sebebi Gelibolu Yarımadası'na ziyaret amacı ile gelen yerli ve yabancı turistlerin Gelibolu Yarımadası üzerinde bulunan gerçek ya da sembolik şehitlik, mezarlık ve anıtları görmek istemeleri olabilir. Öte yandan tarihi bakışı daha iyi anlamak (,534) majör değişken kadar etken değildir, ziyaretçiler bölgeye tarihi anlamaktan daha fazla ölçüde gezi alanında bulunan öğeleri merak etmekte olabilirler.

Tablo 3.5: Ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı Ziyaret Nedenleri

PUAN	Çanakkale savaşı ile ilgili anıt ve mezarları gezmek		Askerlerimizin savaştığı araziyi, onlarında içinde bulunduğu durumu kavramak için ziyaret etmek		Çanakkale şehitlerimize saygı göstermek ve manevi bir ziyaret yapmak		Çanakkale savaşında gerçekleşmiş olaylarla bağlantılı tarihi bakış açısını ve olayları daha iyi anlamak	
	N	%	N	%	N	%	N	%
0-10	148	36,1	76	18,5	44	10,7	46	11,2
11-20	105	25,6	105	25,6	104	25,4	96	23,4
21-30	129	31,5	170	41,5	181	44,1	175	42,7
31-40	17	4,1	32	7,8	40	9,8	45	11
41-50	8	2	22	5,4	25	6,1	38	9,3
51-60	3	0,7	0	0	12	2,9	7	1,7
61-70	0	0	3	0,7	2	0,5	2	0,5
71-80	0	0	2	0,5	2	0,5	1	0,2

Tablo 3.5'e göre araştırmaya katılan ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret sebeplerinin, verilen ifadelerle göre derecelendirilip, verilen dört ifadenin toplam puanı 100 puana tamamlanması istenmiştir. Buna göre verilen birinci ifadeye %36,1 oranında 0 ile 10 arasında puan verilmiştir, ikinci ifadeye %41,5 oranında 21-30 arası puan verilmiştir, üçüncü ifadeye %44,1 oranında 21-30 arası puan verilmiştir, dördüncü ifadeye 42,7 oranında 21-30 puan aralığında verilmiştir. İkinci ifade, üçüncü ifade ve dördüncü ifadelerin 21-30 aralığında ortalama puan ile birbirlerine yakın önem derecelerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5'e göre Çanakkale Savaşı ile ilgili anıt ve mezarları gezmek, %36,1 oranında 0 ile 10 puan arasında yer almıştır. Buna göre Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı gezen ziyaretçiler, Yarımada'ya sadece anıt ve mezar görmek amacı ile gelmemektedirler. Çanakkale şehitlerimize saygı göstermek ve manevi bir ziyaret yapmak nedeni 181 katılımcı tarafından 21 ile 30 puan arasında değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan 175 katılımcı ise Çanakkale Savaşı'nda gerçekleşmiş olaylarla bağlantılı tarihi bakış açısını ve olayları daha iyi anlamak ziyaret nedenine 21 ile 30 puan arasında değer vermiştir. Araştırmaya katılan 170 katılımcı askerlerimizin savaştığı araziyi, onlarında

içinde bulunduğu durumu kavramak için ziyaret etmek 21 ile 30 puan arasında değer vermiştir.

Araştırmaya göre birinci ifade olan Çanakkale Savaşı ile ilgili anıt ve mezarları gezmek ifadesine %36,1 oranında 0 ile 10 arasında puan verilmesi ve Çanakkale şehitlerimize saygı göstermek ve manevi bir ziyaret yapmak, askerlerimizin savaştığı araziye, onlarında içinde bulunduğu durumu kavramak için ziyaret etmek Çanakkale Savaşı'nda gerçekleşmiş olaylarla bağlantılı tarihi bakış açısını ve olayları daha iyi anlamak ifadelerinin %40'ın üstünde bir oranda olarak ise yüksek oranda ziyaret nedeni olarak görülmesi, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret eden yerli turistlerin, Tarihi Milli Park içerisindeki anıt ve mezar ziyaretinden çok manevi bir ziyaret olarak görülmesi anlamına gelmektedir.

Hall ve Başarın (2009), Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkını ziyaret eden yabancı turistler üzerinde yapılan çalışmada savaşan askerlere duyulan saygı en önemli ziyaret motivasyonu olarak çıkmıştır. Araştırmamıza göre 412 katılımcıdan 181'i Çanakkale şehitlerimize saygı göstermek ve manevi bir ziyaret yapmak amacı en önemli ziyaret nedenlerinden olduğu görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Savaşlar insanlık tarihi kadar eskidir. Savaş alanları turizmi, 19.yy'da Waterloo savaşı alanının ziyaret edilmesi ve Amerikan İç Savaşı'nda hayatlarını kaybeden askerlerin anılması için düzenlenen anma törenleriyle başlayan, zaman içerisinde çok büyük kitleleri harekete geçiren bir turizm hareketine dönüşmüştür. Günümüzde milyonlarca kişi savaş alanlarını farklı nedenlerle ziyaret etmektedir. Bu ziyaretlerin nedenleri farklılık gösterse de genelde manevi ve milli duyguların ön plana çıktığı gözlenmektedir. Ülkelerdeki ulus bilincini güçlendiren ve savaş alanlarında düzenlenen anma törenleri ile savaş alanları ziyaretleri, ilgili hükümetler tarafından da yoğun bir şekilde desteklenmektedir.

Yerli ve yabancı ziyaretçilerce ziyaret edilen Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ziyaretine yönelik çeşitli araştırmalara ilaveten bu araştırma yapılmıştır. Yerli ziyaretçilerin savaş alanlarını ziyaretlerine ilişkin yeterince çalışmanın olmaması nedeniyle yapılan bu çalışmanın bulguları bu bölümde değerlendirilecektir.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret eden yerli ziyaretçilerin savaş alanına olan seyahat motivasyonları; mezarlık gezme ve tecrübe edinme faktörü, tanıdık asker faktörü, minnettarlık ve saygı faktörü, şehide saygı faktörü ve bilinç faktörü olmak üzere beş faktör altında toplanmıştır. Faktörler içerisinde birinci faktör olan mezarlık gezme ve tecrübe edinme faktörünün varyansının ve özdeğerinin en yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre faktörü oluşturan meşhur bir mezarlığı ziyaret, belirli bir mezarlığı ziyaret, savaş alanlarını gezerek tecrübe edinmek, zaferimizi kutlamak unsurlarının ziyaretçiler nezdinde daha öncelikli olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre Çanakkale Savaşı'nı anlamak seçeneğine verilen cevabın ortalamasının 9,42 olması, yerli ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na gelişlerinde Çanakkale Savaşı'nı anlamak amacının en öncelikli ziyaret nedeni olduğunu göstermektedir. Savaşın askerimize duyulan saygı, yapılan fedakarlığa minnettarlık ve şehitlerimizi hatırlamak gibi manevi değerler de yerli ziyaretçilerin önemsedikleri seyahat nedenleri arasında yer almaktadır. Yerli ziyaretçilerin savaş alanlarını gezerken kişisel bağlı dikkate alma oranının diğer nedenlere göre seyahatleri üzerinde daha az etkili olduğu söylenebilir. Bu bulgudan, genel değerlerden kaynaklanan nedenlerin kişisel nedenlerden daha öncelikli olduğu sonucu çıkarılabilir.

Hall ve Başarın, 2009 yılında Avustralyalı ve Yeni Zelandalı ziyaretçilerle yapmış oldukları bir çalışmaya göre bir savaş alanı olan Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın ziyaret edilme nedenlerinin başında savaş da hayatını kaybetmiş ya da yaralanmış askerlere olan saygı gelmektedir. Bir savaş alanını gezme tecrübesi, tarihi anlama ve hatırlama gibi nedenler ise savaş alanlarını önemli ziyaret nedenleri arasındadır (Hall, Başarın 2009:9).

Hem bu çalışmada hem de Hall ve Başarın'ın 2009 yılında yapmış oldukları çalışmada savaş alanlarının ziyaret eden yerli ve yabancı turistler için saygı, minnettarlık, şehit ve ölenlerin hatırlanması gibi manevi değerlerin yüksek oranlarda ziyaret nedeni oldukları görülmektedir.

Çalışmada yer alan öneriler aşağıda belirtilmiştir.

- Yerli turistlerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı gezilerinin eğitimli rehberlerle yapılmasının sağlanması.

- Yerli Turistlerin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde gezi esnasında yeme-içme ihtiyacını karşılayacak yerlerin kalitesinin ve sayılarının artırılması, ziyaretçi sayısı artışında önemli bir rol oynayabilir.

- Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı üzerinde ikamet eden vatandaşlarımızın, turizme teşvik edilmesi, bu bağlamda eğitim almaları, ziyaretçi memnuniyetini artıracaktır.

- Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde bulunan müzelerin daha aktif hale getirilmesi ve tanıtımı ile ziyaretçi sayısı artacaktır.

-Ziyaretçi memnuniyetini artırmak için görsel ve işitsel öğelerin ön plana çıktığı enformasyon ve simülasyon merkezleri yapılmalıdır. Bu merkezlerde görevlendirilecek tarihçi ve rehber anlatıcılarla etkili sunumlar yapılması ziyaretçi memnuniyetini artıracaktır.

-Gelen ziyaretçilerin, ziyaret sonrası memnuniyetleri ölçülmeli, Gelibolu Yarımadası ile ilgili düşünceleri göz önünde bulundurularak çalışmalar yapılmalıdır.

-Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde ören yerlerine ulaşımı sağlayan yollar ıslah edilmeli, genişletilmeli ve ulaşım kolaylığı sağlanmalıdır.

-Araştırmamıza göre başka bir savaş alanı ziyaret isteği düşüktür. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı dışında yer alan savaş alanlarımızın da daha iyi tanıtılarak daha fazla ziyaret edilmeleri sağlanmalıdır.

- Manevi bir ziyaret gerçekleştiren yerli turistlerin anket doldurma konusunda çekingen davranmaları çalışmamızın en büyük kısıtını oluşturmuştur. Diğer araştırmacılar daha çok katılımcıya ulaşarak daha geniş çalışmalar yapmalıdırlar.

KAYNAKÇA

Aliğaoglu, Alparslan. Savaş Alanları Turizmi İçin Tipik Bir Yer: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, Milli Folklor Dergisi, yıl 20, Sayı 78, 2008

Ashworth and Hartmann. Horror and Human Tragedy Revisited: The Management of Sites of Atrocities for Tourism, Cognizant, New York, 2005

Atay, Lütfi. Alan Kılavuzluğunun Çanakkale İlindeki Uygulaması Ve İlgili Turizm Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, Çanakkale 2008

Avcıkurt, Cevdet. Hacıoğlu, Necdet. Turistik Ürün Çeşitlendirmesi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2008

Bademli, R. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Tespit ve Değerlendirme Çalışmaları Raporu, Milli Parklar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2000

Bramwell B., Rawding L. Tourism marketing images of industrial cities, Annals of Tourism Research, Sayı 23, Elsevier Science, İngiltere, 1996

Çanakkale Valiliği Eceabat Kaymakamlığı. 2010

Erdem, Haluk. The Differences Between Dark and Heritage Tourism: The Case of Anzac, Forth International Symposium on Business Administration, Check Republic, Kalvina, 2006

Foley, M. Lennon, J.J. JFK and Dark Tourism: A Fascination With Assasination, International Journal of Heritage Studies, 1996.

Foley, M. Lennon, J.J. Interpretation of Unimaginalbe: The US Holocaust Memorial Museum, Washington,DC, 'Dark Tourism', Journal of Travel Research,1999.

Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı. Birinci Dünya Savaşında Çanakkale Cephesi, Genel Kurmay Basımevi 1976

Hacıoğlu, Necdet. Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000

Hacıoğlu, Necdet. Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006

Hall, John. Başarın, John. Battlefield Tourism in Turkey: Motives For Attendance at Anzac Day Commemoration in Turkey, 2009

Kozak, Nazmi. Kozak, Metin. Kozak, Meryem. Genel Turizm; İlkeler-Kavramlar, Detay Yayıncılık, Ankara, 2001

Kozak, Nazmi, Metin, Meryem. Genel Turizm, Detay Yayıncılık, Ankara, 2006

Kaya, Ozan. Ölüm Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Ziyaret Motivasyonlarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma ve Sonuçları, 2006

Lanquar, Robert. Le Tourisme International, Presses Universitaires De France, Paris, 1977.

Lisle, D. Gazing at Ground Zero: Tourism, Voyeurism and Spectacle, Journal for Cultural, 2004

Moorehead, Alan. Gallipoli: Dođan Kitapçılık, İstanbul, 2000

O'Bannon, D.T. 'Battlefield Tourism' The Dark Tourism Forum, University of Lancashire, 2006

Oglander, Aspinal C.F. Büyük Harbin Tarihi Çanakkale Gelibolu Askeri Harekatı, Arma Yayınları, 2005

Orman Bakanlığı Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Müdürlüğü. 2010

Seaton, A.V. Guided By The Dark: From Thanatopsis to Thanatourism, Annals of Tourism Research, 1996

Seaton, A.V. War and Thanatourism: WAterlooo 1815-1914, *Annals of Tourism Reaearch*,1998

Smith, V. L. War and tourism: An American ethnography. *Annals of Tourism Research* 1998

Steel, Nigel, Hart, Peter. Gelibolu: Yenilginin Destanı,Sabah Kitapçılık,1994

Stone, P.R. and Sharpley, R. Consuming Dark Tourism: a thanatological perspective. *Annals of Tourism Research*, 2008

Tekeli, Hasan. Turizm Pazarlaması ve Planlaması, Detay Yayıncılık, 2001

Usta, Öcal. Genel Turizm, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 2001.

Weir, David.The Creation of a ‘Seductive Journey to France’ For American Tourists After World War II, Liverpool Hope University, 2003

İnternet Kaynakları

(04/02/2010)

<http://www.eceabat.gen.tr/oteller.asp>

(06/03/2010)

www.canakkaledenince.com, 2010

(09/03/2010)

<http://www.anzacgallipolitours.com/tours/tours1.html>

(15/04/2010)

<http://www.canakkaledenince.com/>

(15/04/2010)

http://www.gelibolutarihimilliparki.gov.tr/index_7.html#Savař%20Öncesi%20Siyasi%20Durum

(15/05/2010)

<http://www.eceabat.gen.tr/savaslar.asp>

(16/05/2010)

<http://www.opet.com.tr/tarihesaygi/hakkinda.html>

(18/05/2010)

http://www.tsk.tr/10_ARSIV/10_4_Diger_Haberler/2006/Canakkale_Savaslari_Dokumani.html

(25/05/2010)

<http://www.anzacday.org.au/commemoration/commem.html>

(25/05/2010)

<http://users.netconnect.com.au/~ianmac/gallipol.html>

(26/05/2010)

<http://cwar.nps.gov/civilwar>

(29/05/2010)

<http://www.unwto.org>

(30/05/2010)

<http://afyon.cevreorman.gov.tr>

(05.06.2010)

http://digm.meb.gov.tr/belge/yonetmelik_SosyalEtkinlikler.doc

(16.07.2010)

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1110.html>

EK 1: GELİBOLU YARIMADASI ZİYARETÇİ ANKETİ

Değerli Ziyaretçi,

Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans tezi kapsamında bu anket yapılmaktadır. Siz değerli ziyaretçilerin Gelibolu Yarımadası Milli Parkına ilişkin yapılan bu çalışma sadece akademik amaçlarla kullanılacaktır. Şehitliklerimizin ziyaretine ilişkin ziyaretçi görüşlerinin belirlenmesi için yapacağımız katkıdan dolayı çok teşekkür ediyoruz.

1. Aşağıda belirtilmiş olan, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Ziyaret nedeni olarak gösterilebilecek unsurların, sizin için önemini derecelendiriniz.

(Her ifade için bir numarayı daire içine alınız. 1= Önemli Değil 10= Çok önemli) Göz önünde bulundurunuz.

1. Tarihe olan ilgi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. Tarihi bakışı daha iyi anlamak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3. Savaş ile ilgili anıt ve mezarlıkları ziyaret etmek	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. Çanakkale Savaşını anlamak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5. Şehitlerimizi hatırlamak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6. Tanıdık bir şehit için yas tutmak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7. Savaşan askerimize duyulan saygı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8. Çanakkale Savaşında bir akrabamın olması	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9. Çanakkale Savaşında çarpışan bir askeri hatırlamak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10. Yapılan fedakarlığa minnettarlık	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11. Zaferimizi kutlamak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12. Savaş Alanlarını gezerek tecrübe edinmek	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13. Meşhur bir mezarlığı ziyaret	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14. Belirli bir mezarlığı ziyaret	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15. Askerlerimizin savaştığı araziye görmek	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2. Aşağıda Gelibolu Yarımadası Şehitlik Geziniz için dört açıklama yer almaktadır. Bu ifadelerin sizin için önemini, her bir soruya verdiğiniz puanların toplamı **100** olacak şekilde puan vererek değerlendiriniz. Açıklamalardan birisi sizin için önemli değilse **0** yazabilirsiniz.

Açıklama	Puan
1. Çanakkale Savaşında gerçekleşmiş olaylarla bağlantılı tarihi bakış açısını ve olayları daha iyi anlamak	
2. Çanakkale Şehitlerimize saygı göstermek ve manevi bir ziyaret yapmak	
3. Askerlerimizin savaştığı araziye, onların içinde bulunduğu durumu kavramak için ziyaret etmek	
4. Çanakkale Savaşı ile ilgili anıt ve mezarları gezmek	
TOPLAM	100

3. Gelibolu Yarımadası Milli Parkına gelmenizi sağlayan üç önemli sebebi yazar mısınız?

- 1.....
.....
- 2.....
.....
- 3.....

4. Aşağıda belirtilmiş açıklamalar ile aynı fikirde olup olmadığınızı 1-10 arası puan vererek değerlendiriniz.

(Her ifade için bir numarayı daire içine alınız 1= Kesinlikle aynı fikirde değilim. 10=Kesinlikle aynı fikirdeyim.)

1. Ziyaretimden oldukça memnun kaldım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. Ziyaretim hayata bakışında önemli bir değişikliğe yol açtı.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3. Ziyaretim beklediğimden daha iyi gerçekleşti.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. Ziyaretimle bağlantılı her şey beklentilerimi karşıladı.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5. Gelecekte tekrar buraya geleceğim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6. Çevremdekilere de burayı tavsiye edeceğim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7. Başka bir savaş alanını da ziyaret edeceğim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8. Ailemin diğer fertlerini de Çanakkale Şehitlikleri Ziyareti için teşvik edeceğim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9. Arkadaşlarımı da Çanakkale Şehitlikleri Ziyareti için teşvik edeceğim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5. Aşağıdaki tablodan yaş gurubunuzu seçiniz. (Daire içine alınız)

18-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60-64	65+
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-----

6. Lütfen cinsiyetinizi belirtiniz. (Daire içine alınız)

Erkek [1] Bayan [2]

7. Lütfen mesleğinizi belirtiniz. (Daire içine alınız)

a) Memur b) İşçi c) Esnaf d) İş adamı e) Çiftçi f) Emekli g) Ev Hanımı
h) Diğer

8. Eğitim durumunuzu belirtiniz. (Daire içine alınız)

a) İlköğretim mezunu b) Lise Mezunu c) Üniversite Mezunu d) diğer